

МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
УКРАЇНИ

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо підготовки і проведення симуляційних вправ
із протидії торгівлі людьми для закладів вищої освіти
Міністерства внутрішніх справ України

Київ, 2025

Підготовка матеріалів та їх видання здійснено у рамках спільного проєкту Програми підтримки ОБСЄ для України, Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України.

Методичні рекомендації щодо підготовки і проведення симуляційних вправ із протидії торгівлі людьми для закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України; ОБСЄ. К.: 2025. 92 с.

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ:

БОРОВИКОВ Валентин, юрист. Співзасновник ГО «Чистий Аркуш». Національний експерт з протидії торгівлі людьми.

БУЛАВІН Владислав, спеціаліст з кібербезпеки та кіберрозвідки.

ЗАХАРОВА Олександра, завідувачка науково-дослідної лабораторії вивчення проблем протидії торгівлі людьми ННІПФПКП Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидатка юридичних наук, доцентка.

РИКУН Олег, експерт аналітичного відділу у Тренінговому центрі прокурорів України. З 2002 року по 2021 рік працював в підрозділі боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, з 2017 року – заступником начальника Департаменту боротьби з торгівлею людьми.

ТРИДУБ Ігор, психолог. Співзасновник ГО «Чистий Аркуш». Національний експерт з протидії торгівлі людьми.

Методичні рекомендації призначені для викладачів та викладачок закладів вищої освіти МВС України для посилення їх спроможності в підготовці та проведенні симуляційних вправ із протидії торгівлі людьми в освітньому процесі.

Методичні рекомендації підготовлені за підсумками серії тренінгів/шкіл для здобувачів та здобувачок вищої освіти та науково-педагогічного складу закладів вищої освіти МВС України в рамках спільного проєкту.

Організація з безпеки та співробітництва в Європі

Створено за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України в рамках проєкту «Посилення спроможності Національної поліції України у розслідуванні злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, у тому числі вчинених з використанням кібертехнологій» за фінансової підтримки донорів: держав – учасниць ОБСЄ та партнерів.

Загальне керівництво проєктом: Гриненко Сергій, старший менеджер проєктів Програми підтримки ОБСЄ для України та Кір'ян Катерина, старша асистентка проєкту Програми підтримки ОБСЄ для України.

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може безкоштовно копіюватися та використовуватися для освітніх та інших некомерційних цілей за умови посилання на джерело інформації.

У цій публікації висловлено виключно погляди авторів. Вони не обов'язково збігаються з офіційною позицією ОБСЄ.

**Методичні рекомендації
щодо підготовки і проведення
симуляційних вправ із протидії торгівлі
людьми для закладів вищої освіти
Міністерства внутрішніх справ України**

Київ, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ	8
ПЕРЕЛІК ФОТОГРАФІЙ	9
ПЕРЕДМОВА	10
ВСТУП	11

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	13
---	-----------

1.1. Поняття симуляційної вправи	14
1.2. Освітня мета і завдання симуляційної вправи	15
1.3. Ключові характеристики симуляційного підходу	16
1.3.1. Максимальне наближення до реальних обставин	16
1.3.2. Чітка структура та сценарій	17
1.3.3. Безпечність навчального середовища	17
1.3.4. Інтерактивність та командна взаємодія	17
1.3.5. Міжвідомча взаємодія	18
1.3.6. Орієнтація на постраждалу особу (людиноцентричність)	18
1.3.7. Гендерна чутливість	19
1.3.8. Гнучкість та адаптивність	20
1.3.9. Зворотний зв'язок і аналітичний розбір результатів (дебріфінг)	20
1.3.10. Формування професійних компетентностей	20
1.4. Порівняльна характеристика симуляційної вправи і традиційних форм навчання	22
1.5. Стандарти Європейського Союзу щодо підготовки правоохоронців: роль симуляційних методів у професійній освіті	23
1.6. Міжнародний та національний досвід проведення симуляційних вправ	24
1.7. Нормативно-правове підґрунтя впровадження симуляційного підходу	25

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

27

2.1. Етап планування симуляційної вправи	28
2.1.1. Визначення формату проведення вправи	28
2.1.2. Підбір теми симуляційної вправи	31
2.1.3. Визначення дійових осіб вправи та їхні ролі	32
2.1.4. Вибір локації та матеріально-технічної бази	34
2.2. Етап підготовки до проведення симуляційної	38
2.2.1. Сценарій: структура та призначення	39
2.2.2. Формування складу дійових осіб вправи	40
2.2.3. Підготовка локацій, обладнання, технічного забезпечення	41
2.2.4. Проведення попередніх інструктажів з акторами/-ками	50
2.2.5. Забезпечення безпечних умов для всіх дійових осіб	51
2.3. Етап проведення симуляційної вправи	52
2.3.1. Вступний брифінг	53
2.3.2. Виконання практичних завдань	53
2.3.3. Ведення фіксації та документування дій учасників/-ць	55
2.4. Етап обговорення результатів і оцінювання	58
2.4.1. Дебрифінг і підсумкове обговорення	58
2.4.2. Надання зворотного зв'язку	60
2.4.3. Оцінювання дій учасників/-ць	61
2.4.4. Аналіз результатів для подальшого вдосконалення симуля- ційної вправи та навчальних програм\освітнього процесу	62

РОЗДІЛ 3. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

64

3.1. Добровільність участі й дотримання конфіденційності	65
3.2. Уникнення ретравматизації вразливих учасників/-ць	56
3.3. Рекомендації щодо психологічного супроводу	57

4.1. Включення симуляційних вправ до навчальних планів і програм	70
4.2. Підготовка викладачів/-оч (тренерів/-ок) симуляційних вправ	71

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
----------------------------------	----

ДОДАТКИ	75
---------------	----

Додаток А. Зразки ввідних для команд (кейси)	75
Додаток Б. Приклади ролей і завдань для учасників/-ць	66
Додаток В. Форма оцінювання дій учасників/-ць	78
Додаток Г. Шаблон програми вправи	69
Додаток Д. Чек-лист із планування та підготовки до проведення симуляційної вправи	82
Додаток Е. Правила проведення симуляційної вправи	85
Додаток Ж. Приклад профілю персонажа	86
Додаток З. Шаблон сценарію	89

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

КМУ	Кабінет Міністрів України
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
МОМ	Міжнародна організація з міграції
МОН	Міністерство освіти і науки України
НМВ	Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми в Україні
НПУ	Національна поліція України
ОБСЄ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ПТЛ	Постраждалий/-а від торгівлі людьми
LMS	Learning Management System – система управління навчанням
OSINT	Open Source Intelligence – розвідка на основі відкритих джерел
TOT	Training of Trainers – підготовка тренерів/-ок
VR/AR	Virtual Reality / Augmented Reality – віртуальна та доповнена реальність

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1. «Відповідність професійних компетентностей елементам симуляційної вправи»	21
Таблиця 2. «Характеристика освітніх підходів: симуляційне і традиційне навчання»	22
Таблиця 3. «Особливості форматів симуляційного навчання»	30

ПЕРЕЛІК ФОТОГРАФІЙ

Фото 1. Весняна школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, червень 2023 року (авторка фото – Юлія Бугорська)	13
Фото 2. Сьома регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», травень 2024 року (автор фото – Володимир Чеппель)	17
Фото 3. Осіння школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, вересень 2024 року (автор фото – Володимир Чеппель)	26
Фото 4. Весняна школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, травень 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)	32
Фото 5. Зимова школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, лютий 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)	33
Фото 6. Друга регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», вересень 2023 року (автор фото – Володимир Чеппель)	34
Фото 7. Третя регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», жовтень 2023 року (автор фото – Володимир Чеппель)	38
Фото 8. Зимова школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, лютий 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)	41
Фото 9. Зимова школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, лютий 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)	44
Фото 10. Осіння школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, вересень 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)	50
Фото 11. Четверта регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», жовтень 2023 року (автор фото – Володимир Чеппель)	52

ПЕРЕДМОВА

Ці методичні рекомендації підготовлено для викладачів і викладачок закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України, які забезпечують професійну підготовку майбутніх працівників і працівниць правоохоронних органів.

Пропонований інноваційний метод навчання у форматі симуляційної справи може бути використаний під час розроблення навчальних курсів підготовки курсантів/-ок і слухачів/-ок, інтегрований у практичні та тренінгові заняття, а також при підготовці програм підвищення кваліфікації діючих працівників/-ць правоохоронних органів. Метод симуляційної справи можна застосовувати для відпрацювання алгоритмів реагування на будь-який злочин, водночас у цих рекомендаціях ми на прикладі злочину торгівлі людьми покажемо, як саме симуляційний підхід може бути впроваджений в освітній процес.

Авторський колектив сподівається, що запропоновані підходи сприятимуть удосконаленню освітнього процесу, розвитку інтерактивних форм навчання та зміцненню практичної складової підготовки фахівців/-чинь системи МВС у сфері протидії торгівлі людьми.

ВСТУП

Сучасна ситуація у сфері протидії торгівлі людьми вимагає від працівників/-ць системи Міністерства внутрішніх справ України не лише ґрунтовних теоретичних знань, але й високого рівня практичних навичок для ефективного реагування на прояви цього злочину. Підготовка фахівців/-чинь, здатних професійно діяти в умовах реальних викликів, потребує застосування інноваційних форм і методів навчання, серед яких особливе місце займають симуляційні вправи.

Симуляційний підхід забезпечує створення безпечного навчального середовища, у якому для здобувачів/-ок освіти моделюються максимально наближені до реальних ситуації, пов'язані з виявленням, документуванням та розслідуванням фактів торгівлі людьми, відпрацьовуються навички виявлення злочинців та надання допомоги потерпілим від торгівлі людьми, покращення комунікації між підрозділами, а також алгоритмів взаємодії з громадськістю, міжнародними організаціями та постраждалими. Це сприяє розвитку критичного мислення, стресостійкості, навичок ухвалення рішень, а також високого рівня правової та етичної культури майбутніх фахівців.

Метою цих методичних рекомендацій щодо підготовки та проведення симуляційних вправ із протидії торгівлі людьми є визначення основних принципів та організаційно-методичних засад підготовки і проведення симуляційних вправ із протидії торгівлі людьми в освітньому процесі закладів вищої освіти, які належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України.

Для досягнення поставленої мети методичні рекомендації передбачають виконання таких **завдань**:

- визначення теоретичних і методологічних засад симуляційного навчання;
- надання детального опису етапів планування, підготовки та проведення симуляційних вправ;
- представлення типових кейсів із протидії торгівлі людьми;

- сприяння формуванню у викладачів/-ок навичок фасилітації симуляційного навчання;
- ознайомлення викладачів/-ок з підходами оцінювання результатів і ефективності навчання;
- формування у майбутніх працівників/-ць системи МВС навичок застосування людиноцентричного, гендерно чутливого, міждисциплінарного та міжвідомчого підходів у їхній професійній діяльності;
- підтримка інтеграції симуляційних вправ у навчальні плани та освітні програми закладів вищої освіти МВС України.

Реалізація цих методичних рекомендацій покликана стати дієвим інструментом для підвищення якості освітнього процесу, посилення практичної складової підготовки майбутніх поліцейських та розвитку культури «навчання через досвід» (англ. *learning by doing*). Упровадження симуляційних вправ сприятиме не лише удосконаленню професійних компетентностей, але й формуванню у здобувачів і здобувачок освіти високого рівня правосвідомості, емпатії та відповідальності у сфері захисту прав людини.

Ці методичні рекомендації структуровані таким чином. У *Розділі 1* буде розглянуто поняття, освітню мету і завдання симуляційної вправи; а також загальні принципи симуляційного навчання. У *Розділі 2* детальним чином будуть описані етапи симуляційної вправи: етап планування, етап підготовки до проведення, етап проведення та завершальний етап обговорення результатів і оцінювання дій учасників/-ць. *Розділ 3* говоритиме про етичні аспекти симуляційного навчання і необхідність забезпечення психологічної безпеки всіх учасників під час її проведення. У *Розділі 4* ітиме мова про рекомендації щодо інтеграції симуляційних вправ в освітній процес закладів вищої освіти МВС України.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Цей розділ визначає основні принципи симуляційного навчання та обґрунтовує необхідність впровадження симуляційних вправ у систему професійної освіти МВС України. У ньому розглядаються ключові поняття та нормативно-правова база, окреслюються цілі та завдання симуляційного підходу, а також аналізується міжнародний і національний досвід його застосування у підготовці фахівців і фахівчинь сектору безпеки. Окрему увагу приділено основним підходам щодо розробки та проведення ефективних симуляційних вправ і з'ясуванню того, яким чином вправи сприяють формуванню професійних компетентностей у здобувачів і здобувачок вищої освіти.

1.1. ПОНЯТТЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

Симуляційна вправа – це форма інтерактивного навчання, що передбачає моделювання максимально наближених до реальних умов професійної діяльності, із метою формування, закріплення і відпрацювання практичних дій, навичок і моделей поведінки учасниками/-цями освітнього процесу. У контексті підготовки фахівців/-чинь системи МВС до протидії торгівлі людьми симуляційна вправа є ефективним інструментом для відпрацювання ситуацій реагування, виявлення, документування, розслідування та взаємодії між суб'єктами кримінального процесу.

Фото 1. Весняна школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, червень 2023 року (авторка фото – Юлія Бугорська)

1.2. ОСВІТНЯ МЕТА І ЗАВДАННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

Освітня мета симуляційної вправи у системі професійної підготовки фахівців і фахівчинь системи МВС полягає у забезпеченні цілісного навчального досвіду, який поєднує теоретичні знання з їх практичним застосуванням через моделювання ситуацій, максимально наближених до реальних умов професійної діяльності поліцейських.

Водночас завданнями симуляційної вправи є:

- **Ознайомити учасників/-ць з актуальними тенденціями та викликами у сфері протидії торгівлі людьми.** Надати розуміння сучасних форм, методів та динаміки цього злочину, включно з новими ризиками, пов'язаними з контекстом війни і цифровими технологіями.
- **Сформувати в учасників/-ць практичні навички ідентифікації потерпілих.** Навчити розпізнавати ознаки експлуатації з урахуванням правових, психологічних та етичних аспектів. Особливу увагу приділити вразливості особи, поведінковим особливостям та наслідкам травматичного досвіду, щоб забезпечити коректну й безпечну комунікацію із нею.
- **Відпрацювати ефективну міжвідомчу взаємодію.** Ознайомити учасників/-ць із повноваженнями, функціями та ролями представників різних суб'єктів Національного механізму взаємодії (НМВ) для налагодження злагодженої співпраці.
- **Відпрацювати проведення слідчих (розшукових) дій із урахуванням потреб потерпілих,** дотримуючись принципів орієнтації на права людини, забезпечення безпеки, гідності та психологічної підтримки постраждалих.
- **Опанувати методи виявлення, збереження та фіксації доказів (зокрема цифрових).** Відпрацювати алгоритми роботи з речовими та цифровими доказами — від виявлення і належного вилучення до безпечного зберігання та документування із урахуванням процесуальних вимог.
- **Удосконалити навички ухвалення рішень у складних умовах.** Розвинути здатність діяти швидко, ефективно й зважено в ситуаціях правової невизначеності, емоційного тиску чи обмежених ресурсів, ставлячи в пріоритет безпеку, гідність і потреби постраждалих.

- **Відпрацювати координацію роботи слідчих, оперативних працівників та залучених спеціалістів.** Поглибити навички командної взаємодії у форматі міжсекторальної співпраці, де кожен учасник/-ця виконує свою роль, а спільна інформація інтегрується в єдину оперативну картину.
- **Вдосконалити техніки інтерв'ювання та допиту потерпілих осіб (зокрема дітей).** Відпрацювати методики комунікації з дорослими і дітьми із дотриманням принципів ненасильницької комунікації, інформованої згоди та недопущення повторної травматизації.

1.3. КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СИМУЛЯЦІЙНОГО ПІДХОДУ

До ключових характеристик симуляційного підходу належать сукупність ознак, які визначають його педагогічну ефективність, практичну спрямованість і відповідність сучасним вимогам підготовки кадрів сектору безпеки та правопорядку. Ці характеристики відображають специфіку симуляційного навчання як методу, що поєднує моделювання реальних ситуацій, активну участь здобувачів освіти та аналітичну оцінку результатів.

1.3.1. МАКСИМАЛЬНЕ НАБЛИЖЕННЯ ДО РЕАЛЬНИХ ОБСТАВИН

Симуляційна вправа передбачає моделювання ситуацій, що максимально відображають реальні умови професійної діяльності, із якими доводиться стикатися працівникам/-цям системи МВС у своїй практичній роботі, при цьому учасники/-ці виконують ролі відповідно до своїх професійних функцій, а також ролі потерпілих, свідків чи правопорушників. Для цього можуть залучатися актори/-ки або спеціально підготовлені здобувачі/-ки вищої освіти. Реалістичність симуляційної вправи забезпечує високу емоційну залученість учасників, сприяє формуванню стійких поведінкових моделей і дозволяє ефективно відпрацьовувати алгоритми дій у ситуаціях, близьких до службових.

1.3.2. ЧІТКА СТРУКТУРА ТА СЦЕНАРІЙ

Ефективність симуляційної вправи значною мірою залежить від наявності чітко визначеної структури та продуманого сценарію, які забезпечують логічну послідовність подій, узгодженість дій учасників та учасниць і досягнення навчальних цілей. Структура визначає

організаційні рамки вправи, тобто етапи проведення симуляційної вправи, а сценарій у свою чергу є змістовним наповненням, який базується на реальних подіях або типових ситуаціях, що відповідають специфіці діяльності підрозділів МВС. Сценарій визначає зміст подій, ролі учасників, можливі варіанти розвитку ситуації, часові межі, очікувані реакції, критичні моменти та результати, а також критерії оцінювання результатів, що гарантує керованість і навчальну доцільність процесу.

1.3.3. БЕЗПЕЧНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Для учасників та учасниць симуляційної вправи створюються такі умови навчання, за яких вони мають змогу активно діяти, експериментувати, припускатися помилок без страху осуду та аналізувати наслідки своїх помилок без ризику для життя, здоров'я чи службового становища. Безпечне середовище сприяє підвищенню впевненості, розвитку самостійності та критичного мислення.

1.3.4. ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ТА КОМАНДНА ВЗАЄМОДІЯ

У центрі симуляційного навчання — активна участь кожного учасника та учасниці у процесі моделювання ситуації. Кожен здобувач/-ка освіти виконує певну роль і несе відповідальність за результати своєї діяльності, що стимулює ініціативу, уважність і самостійність у прийнятті рішень. Водночас вправа також передбачає спільне розв'язання завдань, координацію дій, комунікацію в умовах динамічної зміни обставин. Це дозволяє формувати навички командної роботи, лідерства, взаємопідтримки та професійного спілкування.

Приклад: У роботі з кейсом торгівлі людьми здобувачі/-ки вищої освіти можуть одночасно застосовувати норми кримінального права для кваліфікації правопорушення; використовувати знання з адміністративного процесу під час складання протоколу чи роботи з особами без документів; опрацьовувати криміналістичні навички, як-от огляд місця події, вилучення та опис речових доказів; залучати навички з комунікативної підготовки та психології, щоб провести опитування або інтерв'ю з постраждалою особою у спосіб, що не травматизує тощо.

1.3.5. МІЖВІДОМЧА ВЗАЄМОДІЯ

Ефективна міжвідомча взаємодія є одним із ключових принципів у реагуванні на випадки торгівлі людьми. У практичних умовах

вона передбачає спільну роботу поліції, прокуратури, соціальних служб, органів місцевого самоврядування, міграційної служби, Держпраці, закладів охорони здоров'я та громадських організацій. Такий командний підхід забезпечує комплексний захист потерпілих і притягнення винних до відповідальності.

У симуляційних вправах, розроблених для здобувачів і здобувачок вищої освіти, безпосередня участь представників різних відомств зазвичай неможлива. Тому важливо передбачити хоча б елемент міжвідомчого компонента. Це можна реалізувати через залучення експерта/-ки — представника місцевої громадської організації, що спеціалізується на протидії торгівлі людьми, або відповідальної особи за встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.

Такі фахівці можуть виступати спікерами під час теоретичного блоку, а також брати участь у дебрифінгах. Їхня участь допоможе учасникам і учасницям краще зрозуміти практичні механізми надання допомоги, реальні алгоритми дій та специфіку міжсекторальної взаємодії.

Приклад: Під час симуляційної вправи учасники/-ці працюють із потерпілою від сексуальної експлуатації. Під час дебрифінгу запрошені експерти/-ки діляться досвідом взаємодії з поліцією. Вони розповідають про випадок, коли потерпіла спочатку відмовлялася співпрацювати та надавати інформацію представникам поліції. Після отримання допомоги від громадської організації та роботи з психологом/-нею вона змінила свою думку. Експерти/-ки акцентують увагу на типових помилках у роботі з потерпілими (тиск, погроза наслідками тощо), яких слід уникати в майбутній професійній діяльності.

1.3.6. ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОСТТРАЖДАЛУ ОСОБУ (ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНІСТЬ)

Цей підхід передбачає, що в центрі ухвалення всіх рішень і дій перебуває людина, яка постраждала від торгівлі людьми. Учасники та учасниці симуляції вчаться оцінювати ситуацію не лише з правової чи слідчої точки зору, а передусім — з позиції безпеки, гідності та потреб постраждалої особи. Під час симуляцій особлива увага приділяється розвитку навичок ненасильницької комунікації, уникненню стигматизації та повторної травматизації, дотриманню принципу інформованої згоди, а також забезпеченню доступу постраждалих до захисту та допомоги. Такий підхід формує у майбутніх фахівців розуміння, що постраждала особа — це не «джерело інформації для провадження», а людина, яка потребує професійної чутливості, підтримки, розуміння та поваги.

Фото 2. Сьома регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», травень 2024 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Приклад: Якщо працівники/-ниці поліції виїжджають, наприклад, на обшук, де за оперативною інформацією перебувають постраждалі особи, слід заздалегідь врахувати можливий дестабілізований психологічний стан постраждалих, зумовлений пережитою експлуатацією. Людиноцентричним підходом у такій ситуації буде забезпечення присутності у складі команди психолога/-ині, який/-яка зможе надати першу психологічну допомогу безпосередньо на місці. Це дозволить мінімізувати ризик повторної травматизації та створити безпечні умови для подальшої взаємодії з постраждалими.

1.3.7. ГЕНДЕРНА ЧУТЛИВІСТЬ

Гендерна чутливість є невід'ємною складовою симуляційних вправ, спрямованих на протидію торгівлі людьми. Вона передбачає усвідомлення та врахування різного досвіду, вразливостей і потреб жінок, чоловіків та осіб інших гендерних ідентичностей, а також уникнення відтворення шкідливих стереотипів чи упереджень.

Під час розробки сценаріїв важливо включати різноманітні ситуації, у яких стать або гендер можуть впливати на ризик потрапляння в ситуацію експлуатації, на сприйняття і дії правоохоронців, а також на доступ постраждалих до допомоги. Це стосується як змісту сценаріїв, так і мови, яку використовують учасники/-ці, та загального підходу до комунікації.

Під час симуляційної вправи учасники/-ці мають навчатися розпізнавати прояви гендерної дискримінації та упередженості, виявляти приховані форми сексизму та уникати висловлювань чи рішень, які

можуть принижувати, стигматизувати або маргіналізувати потерпілих. Такий підхід сприяє формуванню професійної етики, заснованої на повазі до гідності кожної людини, незалежно від її статі чи гендерної ідентичності.

Приклад: Під час симуляційної вправи двоє потерпілих — хлопець і дівчина — розповідають про однаковий досвід сексуальної експлуатації. Учасники/-ці повинні однаково серйозно поставитися до обох випадків, уникаючи упереджень щодо того, що хлопець «повинен сам впоратись», чи припущень, що дівчина «точно не могла дати добровільну згоду».

1.3.8. ГНУЧКІСТЬ ТА АДАПТИВНІСТЬ

Ефективні симуляційні вправи мають бути адаптивними до різних контекстів — географічних, соціокультурних та освітніх — і враховувати специфіку цільової аудиторії. Залежно від навчальних цілей і досвіду учасників/-ць може змінюватися складність сценарію, умови проведення та рольова структура. Гнучкість симуляційного підходу також забезпечує можливість масштабування симуляції — від короткої вправи для однієї групи до комплексного міжкафедрального чи міжвідомчого тренінгу.

1.3.9. ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК І АНАЛІТИЧНИЙ РОЗБІР РЕЗУЛТАТІВ (ДЕБРИФІНГ)

Після завершення вправи обов'язково проводиться рефлексія та аналіз подій із залученням усіх дійових осіб. Це дає змогу учасникам та учасницям визначити свої сильні сторони, виявити зони професійного зростання, проаналізувавши ухвалені ними рішення і порівнявши їх з професійними стандартами, а також це дає змогу порефлексувати щодо власних емоційних реакцій та проаналізувати професійні дилеми, із якими зіткнулися учасники та учасниці під час виконання симуляційної вправи.

1.3.10. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Одним із ключових завдань проведення симуляційних вправ у системі професійної освіти МВС є цілеспрямоване формування професійних компетентностей, визначених державними освітніми та професійними стандартами (див. п.1.7). Такий підхід забезпечує відповідність підготовки вимогам реальної службової діяльності поліцейських, зокрема слідчих, і водночас підвищує ефективність освітнього процесу завдяки його практичній орієнтації.

*Таблиця 1. «Відповідність професійних компетентностей
елементам симуляційної вправи»*

№	КОМПЕТЕНТНІСТЬ	ЕЛЕМЕНТИ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ	ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ
1.	Вміння приймати, реєструвати та попередньо кваліфікувати заяви про кримінальні правопорушення	Сценарій надходження звернення (усного/ письмового) від потенційного/-ї постраждалого/-ї	Здобувач/-ка правильно оформлює заяву, визначає правову кваліфікацію, вносить дані до ЄРДР
2.	Вміння ідентифікувати ознаки торгівлі	Сценарій із прихованими або явними ознаками торгівлі людьми	Здобувач/-ка виявляє ознаки торгівлі людьми, ініціює відповідні процесуальні дії
3.	Проведення слідчих (розшукових) дій	Симуляція огляду, обшуку, допиту, пред'явлення для впізнання тощо	Здобувач/-ка відпрацьовує тактику, документування, забезпечує законність дій
4.	Комунікація в кризовій ситуації	Сценарії конфліктної ситуації з особою злочинця, агресивний свідок тощо	Здобувач/-ка демонструє етичність, врівноваженість, комунікативну гнучкість
5.	Оформлення процесуальних документів	Складання протоколу, клопотання, заяви, рапорту тощо	Здобувач/-ка демонструє правову грамотність, логічну структуру документа
6.	Забезпечення прав людини під час досудового розслідування	Сценарій, у якому порушуються або ставляться під ризик права постраждалих	Здобувач/-ка виявляє порушення, пропонує правовий механізм їх усунення
7.	Стресостійкість та емоційна саморегуляція	Симуляційна вправа з високим емоційним навантаженням (виявлення неповнолітньої потерпілої у шоковому стані)	Здобувач/-ка демонструє контроль над емоціями, здатність діяти ефективно
8.	Робота в команді, лідерство	Розподіл ролей: слідчий, оперативний співробітник, криміналіст, психолог тощо	Формується культура командної взаємодії, ухвалення спільних рішень

1.4. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ І ТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

Сучасна система підготовки правоохоронців перебуває на етапі трансформації. Порівняльний аналіз симуляційних вправ і традиційних форм навчання дає змогу виявити їхні сильні та слабкі сторони, визначити потенціал інноваційних методів в освітньому процесі й забезпечити оптимальний баланс між теоретичною підготовкою та формуванням професійних компетентностей. Такий підхід дозволяє не лише осучаснити педагогічні технології, а й підвищити ефективність засвоєння знань і навичок, необхідних для успішного виконання службових обов'язків у реальних умовах.

Таблиця 2. «Характеристика освітніх підходів: симуляційне і традиційне навчання»

№	КРИТЕРІЇ	СИМУЛЯЦІЙНА ВПРАВА	ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАННЯ
1.	Форма подачі	Навчання через динамічну дію: учасники/-ці занурюються в реалістичну ситуацію	Лекції, семінари, практичні заняття, тести, дистанційне навчання
2.	Практична спрямованість	Професійно-прикладна	Зазвичай теоретична
3.	Тип участі	Активна: дії у ролях, ухвалення рішень, емоційне залучення	Пасивна або частково активна: слухання, відповіді на запитання, вправи
4.	Навчальний ефект	Формує знання, навички, поведінкові моделі, критичне мислення, професійну етику	Переважно спрямовані на передання знань або тренування навичок
5.	Використання матеріально-технічної бази	Тренінгові комплекси, спеціалізовані полігони, криміналістичні засоби тощо	Зазвичай традиційне обладнання (мультимедійне або без техніки)

6.	Зворотній зв'язок	Глибока рефлексія, обговорення дій, аналіз, фідбек одразу після проведення	Часто обмежений або відкладений (оцінка, тести)
7.	Ризик помилитися	Безпечне середовище: помилки – частина навчання	Часто помилки впливають на оцінку без детального аналізу помилок
8.	Міждисциплінарність	Залучення представників із кількох дисциплін одночасно (право, правоохоронна діяльність, психологія, етика тощо)	Здебільшого орієнтовані на окрему дисципліну
9.	Підготовка викладача/-ки	Потребує тренерських навичок, сценарного мислення, фасилітації	Зазвичай достатньо фахового знання предмета
10.	Емоційна залученість	Максимальна: учасник/-ця переживає ситуацію, що стимулює запам'ятовування	Залежить від методики, але часто низька

1.5. СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ: РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙНИХ МЕТОДІВ

Використання симуляційних методів визнається ефективним інструментом підготовки поліцейських до ефективного реагування на випадки торгівлі людьми в європейських поліцейських структурах, зокрема в межах програм підготовки, що проводяться CEPOL, Frontex, EUAA та іншими профільними інституціями Європейського Союзу. Стратегія ЄС з протидії торгівлі людьми на 2021–2025 роки визначає проведення практикоорієнтованих тренінгів і симуляційних навчань одним із ключових напрямів посилення професійної підготовки фахівців/-чинь, які залучені до протидії торгівлі людьми¹.

¹ European Commission. EU Strategy on Combatting Trafficking in Human Beings (2021-2025) [Електронний ресурс] / European Commission. – 2021. – Режим доступу: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime/together-against-trafficking-human-beings/eu-strategy-combatting-trafficking-human-beings-2021-2025_en (дата звернення 04.11.2025).

Аналіз навчальних потреб працівників/-ниць правоохоронних органів ЄС «Operational Training Needs Analysis on Trafficking in Human Beings» (2024), проведений CEPOL, підкреслює, що ефективна підготовка правоохоронців у сфері протидії торгівлі людьми вимагає опанування широкого спектру практичних навичок². Пріоритетними є теми, які передбачають моделювання реальних сценаріїв: оперативні стратегії та методи розслідування, використання цифрових інструментів, зокрема OSINT та мобільної криміналістики, проведення фінансових розслідувань із відстеженням криптовалют, а також застосування орієнтованого на потерпілу особу підходу під час проведення співбесід та опитувань.

1.6. МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНИХ ВПРАВ

У 2016 році Офіс Спеціального представника та координатора ОБСЄ з протидії торгівлі людьми започаткував проєкт «Протидія торгівлі людьми на міграційних маршрутах». Його метою було створення навчальних вправ для підвищення ефективності розслідувань, кримінального переслідування та захисту постраждалих, з особливим акцентом на ситуації, що виникають на міграційних маршрутах. Після розробки таких інструментів ОБСЄ провела низку міжнародних симуляційних вправ: у 2016 році в м. Віченца (Італія), у 2018 та 2019 роках у м. Астана (Казахстан), які об'єднали сотні практиків із держав-учасниць ОБСЄ та країн-партнерів. Відтоді моделювання реальних ситуацій стало сталим елементом навчальних підходів ОБСЄ у сфері протидії торгівлі людьми.

На національному рівні симуляційні вправи почали впроваджувати у 2019 році з проведення локальних тренінгів у Кропивницькому та Вінниці для представників/-ць регіональних суб'єктів НМВ. У 2021 році розпочато масштабування симуляційного підходу, а саме почали проводитися великі регіональні вправи за участю представників і представниць суб'єктів НМВ із кількох областей одночасно. Того ж року, після демонстрації ефективності методики, ОБСЄ ініціювало адаптацію симуляційних вправ для курсантів/-ок закладів вищої освіти

² European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). Operational Training Needs Analysis – Trafficking in Human Beings [Електронний ресурс] / European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). – 2024. – Режим доступу: https://www.cepol.europa.eu/api/assets/media/downloads/2025/CEPOL-Operational-Training-Needs-Analysis-on-Trafficking-in-Human-Beings_1.pdf (дата звернення 04.11.2025)

МВС. Загалом в Україні за ці роки проведено 22 симуляційні вправи, які охопили суб'єктів НМВ з усіх областей країни, а також курсантів/-ок і викладачів/-оч з кожного закладу вищої освіти МВС.

Таким чином, симуляційні вправи стали ефективним інструментом міжвідомчої підготовки на всіх рівнях: від суб'єктів НМВ у кожній області до курсантів/-ок і викладачів/-ок з усіх закладів вищої освіти МВС, сприяючи уніфікації стандартів реагування та практичній готовності фахівців/-чинь до реальних викликів.

1.7. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПІДґРУНТЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНОГО ПІДХОДУ

У цьому пункті наведено основні нормативно-правові акти, які визначають рамкові умови впровадження інноваційних, практико-орієнтованих методів навчання у закладах вищої освіти МВС

- Наказ МВС України № 1252 від 25.11.2016 «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МВС України № 165 від 28.02.2017)³, де зазначається необхідність поглиблення зв'язку між теоретичними знаннями і практичними навичками, впровадження сучасних педагогічних технологій та інноваційних форм навчання.
- Стандарт вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», затверджений наказом МОН України № 578 від 30.04.2020 (у новій редакції – наказ МОН № 769 від 28.05.2024)⁴. Серед загальних компетентностей стандарту передбачена «здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях» як обов'язкова для випускника.

³ Міністерство внутрішніх справ України. Наказ від 25 листопада 2016 р. № 1252 «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 лютого 2017 р. № 165) [Електронний ресурс] / Міністерство внутрішніх справ України. – 2017. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS675> (дата звернення 17.11.2025).

⁴ Міністерство освіти і науки України. Наказ від 28 травня 2024 р. № 769 «Про внесення змін до стандарту вищої освіти за спеціальністю 262 “Правоохоронна діяльність” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2024. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/28.05.2024/262-Pravookhor.Diyaln-bak.769.Vid.28.05.24.pdf> (дата звернення 04.11.2025).

- Професійний стандарт «Слідчий (поліція)» (наказ НПУ № 724 від 28.06.2024 р.)⁵, який деталізує трудові функції, типові трудові дії, знання та навички, необхідні для виконання завдань у слідчій діяльності.
- Державний освітній стандарт з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)» (наказ МОН України № 1592 від 07.11.2024 р.)⁶, який визначає перелік ключових компетентностей, необхідних для успішного виконання службових обов'язків.
- Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою КМУ від 30.12.2015 № 1187⁷. Ці умови є загальними для всіх закладів вищої освіти, включно із закладами зі специфічними умовами навчання (до яких належать університети МВС). Ліцензійні умови вимагають наявності у закладів освіти матеріально-технічної бази для практичного навчання: спеціалізованих навчальних полігонів, криміналістичних лабораторій, комп'ютерних класів тощо. Хоча документ і не згадує прямо «інтерактивні методи», він опосередковано стимулює впровадження сучасних технологій навчання.

Крім того, кожен заклад вищої освіти МВС має свої нормативно-правові акти, які регламентують його діяльність і визначають порядок організації практичної підготовки і які безпосередньо заохочують впровадження симуляційних вправ як складової сучасного освітнього процесу.

Таким чином, усі наведені документи створюють чіткі правові підстави для використання інтерактивних і практико-орієнтованих методів навчання і впровадження симуляційного підходу в систему освіти закладів вищої освіти МВС, спрямованого на розвиток прикладних професійних навичок, критичного мислення, уміння працювати в міжвідомчому середовищі та ефективно реагувати на складні ситуації, які виникають у професійній діяльності правоохоронців.

⁵ Національна поліція України. Наказ від 28 червня 2024 р. № 724 «Про затвердження професійного стандарту "Слідчий (поліція)"» [Електронний ресурс] / Національна поліція України. – 2024. – Режим доступу: <https://npu.gov.ua/acts/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-slidchyi-politsiia> (дата звернення 04.11.2025).

⁶ Міністерство освіти і науки України. Наказ від 7 листопада 2024 р. № 1592 «Про затвердження державного освітнього стандарту з професії "Поліцейський (за спеціалізаціями)"» [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2024. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-osvitnoho-standartu-z-profesii-politseiskyi-za-spetsializatsiiami> (дата звернення 04.11.2025).

⁷ Кабінет Міністрів України. Постанова від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – 2015. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1187-2015-%D0%BF> (дата звернення 04.11.2025).

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИМУЛЯЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Організація симуляційної вправи складається з чітко структурованих етапів, кожен з них забезпечує логічність, безперервність та ефективність навчального процесу. У цьому розділі будуть розглянуті такі етапи організації симуляційного навчання: етап планування, етап підготовки, етап проведення симуляційної вправи та етап обговорення результатів і оцінювання.

■ 2.1. ЕТАП ПЛАНУВАННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

Цей етап є фундаментом успішної симуляційної вправи. Саме на ньому закладається основа для досягнення навчальних цілей. Визначаються тема і формат вправи, підбираються учасники/-ці, іде розподілення їхніх ролей, обираються локації, і забезпечується необхідна матеріально-технічна база. Якісно спланована симуляційна вправа сприяє більшій реалістичності сценарію, злагодженості дій учасників/-ць та вищій ефективності навчання.

2.1.1. ВИЗНАЧЕННЯ ФОРМАТУ ПРОВЕДЕННЯ ВПРАВИ

Визначення формату проведення вправи передбачає вибір оптимальної організаційної моделі симуляційного навчання відповідно до поставлених цілей, рівня підготовленості учасників і доступних ресурсів. Під час вибору формату симуляційної вправи варто враховувати тривалість заняття, необхідний простір, технічне оснащення та ступінь інструкторського супроводу. Загалом існують два основні формати організації симуляційної вправи: «Лінійний формат» та формат «Окремі кейси».

ЛІНІЙНИЙ ФОРМАТ

Цей формат передбачає, що учасники/-ці працюють над одним кримінальним провадженням, послідовно проходячи навчальні локації (наприклад: «Обшук», «Допит», «Огляд техніки» тощо). Уся отримана інформація та результати виконаних завдань інтегруються в єдину картину розслідування.

Важливою особливістю цього формату є те, що ввідна інформація (кейси), яку учасники/-ці отримують перед початком роботи на кожній локації, логічно продовжує результати попереднього етапу. Це формує послідовний ланцюг подій, у якому рішення та дії на попередніх етапах безпосередньо впливають на подальший хід розслідування.

Такий формат є більш комплексним, вимагає злагодженої командної роботи та значних підготовчих ресурсів. Його доцільно застосовувати для здобувачів/-ок вищої освіти старших курсів, які вже володіють базовими практичними навичками. Зразки ввідних кейсів для цього формату наведено у Додатку А.

Фото 3. Осіння школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, вересень 2024 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Приклад: Якщо працівники/-ниці поліції виїжджають, наприклад, на обшук, де за оперативною інформацією перебувають постраждалі особи, слід заздалегідь врахувати можливий дестабілізований психологічний стан постраждалих, зумовлений пережитою експлуатацією. Людиноцентричним підходом у такій ситуації буде забезпечення присутності у складі команди психолога/-ині, який/-яка зможе надати першу психологічну допомогу безпосередньо на місці. Це дозволить мінімізувати ризик повторної травматизації та створити безпечні умови для подальшої взаємодії з постраждалими.

ФОРМАТ «ОКРЕМІ КЕЙСИ»

Цей формат передбачає виконання завдань на кількох локаціях, де кожна моделює окрему форму торгівлі людьми з різними обставинами та фігурантами. Вхідна інформація на кожній локації є новою та не пов'язана з попередніми.

Наприклад, на одній локації учасники/-ці проводять обшук, а на іншій – здійснюють допит/інтерв'ювання в межах іншого кримінального провадження, яке не має зв'язку з попереднім. Отримана інформація використовується лише в межах конкретної локації, що дозволяє зосередитися на відпрацюванні окремих професійних навичок без потреби інтегрувати дані у спільний план розслідування.

Такий формат є простішим в організації, потребує менше ресурсів і найбільше підходить для здобувачів/-ок вищої освіти початкових курсів.

Таблиця 3. «Особливості форматів симуляційного навчання»

ФОРМАТ	ПЕРЕВАГИ	ОБМЕЖЕННЯ
Лінійний формат	■ Забезпечує комплексне бачення розслідування. ■ Розвиває вміння збирати та поєднувати докази різного характеру в одну картину. ■ Сприяє формуванню детальних планів розслідування. ■ Відпрацьовує командну взаємодію. ■ Кожне завдання логічно продовжує попереднє.	■ Потребує значних підготовчих ресурсів. ■ Має вищий рівень складності, рекомендований для старших курсів. ■ Вимагає тривалішого часу на проведення.
Формат «Окремі кейси»	■ Дозволяє відпрацьовувати окремі навички. ■ Гнучкий у підготовці, легко змінювати сценарії. ■ Менш ресурсозатратний. ■ Підходить для початкових курсів. ■ Кожне завдання є новим і не пов'язане з попередніми.	■ Не формує цілісного бачення розслідування. ■ Обмежує обсяг інформації, доступної учасникам/-цям. ■ Не розвиває інтеграційних навичок.

2.1.2. ПІДБІР ТЕМИ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

Для розроблення навчальних сценаріїв симуляційних вправ рекомендується обирати найбільш типові та репрезентативні для практики торгівлі людьми форми експлуатації, зокрема:

- сексуальна експлуатація в усіх її формах;
- використання у порнобізнесі;
- примусова праця або примусове надання послуг;
- примусове залучення до жебрацтва;
- втягнення у злочинну діяльність.

Вибір теми симуляційної вправи залежить від наявної матеріально-технічної бази, акторів/-ок, цілей навчання визначених завданнями проведення симуляційної вправи та цільової аудиторії.

Обрані теми дають змогу відпрацювати такі практичні навички:

- кваліфікація та правова оцінка діянь;
- встановлення послідовності подій, учасників/-ць і ролей у злочинних схемах;
- застосування криміналістичних та аналітичних методів у межах симуляційного розслідування;
- відпрацювання тактичних особливостей проведення слідчих (розшукових) дій із потерпілими, свідками, підозрюваними з урахуванням їх віку, статі та психологічного стану; затримання осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення;
- забезпечення безпеки учасників/-ць слідчої (розшукової) дії; звільнення та надання первинної допомоги постраждалим особам, у тому числі неповнолітнім;
- виявлення, фіксація та вилучення доказів;
- забезпечення належності, допустимості, достовірності та достатності доказів;
- складання процесуальних документів (протоколів, клопотань тощо) відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України (КПК);
- планування подальшого досудового розслідування;

- відпрацювання механізмів взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми;
- використання гендерно чутливого підходу під час оцінки показань і доказів.

Якщо метою симуляційної вправи є вдосконалення навичок проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів торгівлі людьми із використанням електронно-обчислювальної техніки і відпрацювання навичок збору та фіксації цифрових доказів, рекомендується підготувати сценарій, який охоплює випадки сексуальної експлуатації, залучення до порнобізнесу та примусової праці. Такий сценарій дасть змогу відпрацювати практичні навички роботи з цифровими доказами та інформаційними ресурсами, зокрема:

- вилучення та огляд комп'ютерної техніки, мобільних телефонів, криптогаманців, носіїв даних тощо;
- огляд вебсайтів, месенджерів, соціальних мереж, електронної пошти та інших онлайн-ресурсів;
- фіксація цифрових доказів;
- проведення розвідки на основі відкритих джерел (OSINT).

2.1.3. ВИЗНАЧЕННЯ ДІЙОВИХ ОСІБ ВПРАВИ ТА ЇХНІ РОЛІ

Під час симуляційної вправи кожна залучена дійова особа робить свій внесок у її успішне проведення. Термін «дійові особи» охоплює всіх учасників/-ць, залучених до планування, підготовки та реалізації симуляції.

Залежно від виконуваних функцій дійові особи поділяються на такі категорії:

Учасники/-ці

Це здобувачі/-ки вищої освіти, які беруть безпосередню участь у симуляційній вправі та є основними суб'єктами освітнього процесу. Під час вправи вони працюють у командах.

Викладачі/-ки (тренери/-ки)

Це ключові фігури симуляційної вправи. Вони ініціюють, організовують і координують увесь процес — від розробки сценарію та підготовки матеріалів до проведення самої вправи та підсумкових дебрифінгів.

Тренери/-ки створюють навчальне середовище, супроводжують учасників/-ць на всіх етапах симуляції, спостерігають за динамікою подій і надають конструктивний зворотний зв'язок. Саме їхня професійність, залученість і педагогічна майстерність визначають якість та ефективність симуляційного навчання.

Актори/-ки

Підготовлені актори та акторки є ключовим елементом успішної симуляції. Вони забезпечують реалістичне відтворення ситуацій, достовірно втілюючи ролі потерпілих, правопорушників та інших учасників/-ць змодельованих подій. Це дозволяє максимально наблизити умови вправи до реальної практики.

Примітка. Дуже важливо, щоб актори/-ки, залучені до симуляційної вправи, не були знайомі або впізнавані для учасників/-ць. Це значно підсилює ефект занурення та реалістичності, сприяє природнішій поведінці учасників/-ць і допомагає уникнути упереджених реакцій чи зниження навчального ефекту.

Експерти/-ки-практики

Для ефективної реалізації симуляційної вправи необхідно залучити експертів/-ок-практиків із підтвердженим досвідом розслідування випадків торгівлі людьми та/або надання допомоги потерпілим. Кожен експерт/-ка закріплюється за визначеною локацією та здійснює спостереження за діями учасників/-ць без прямого втручання у хід вправи. Професійний зворотний зв'язок експерти/-ки надають під час дебрифінгу спільно з викладачем/-кою, зосереджуючись на ключових моментах, сильних сторонах та сферах для вдосконалення.

Спостерігачі/-ки

Спостерігачі/-ки не беруть безпосередньої участі у симуляційній взаємодії. Їхнє завдання – фіксувати перебіг вправи, особливості поведінки учасників/-ць, логіку і структуру сценарію, організацію простору, а також взаємодію викладачів/-ок із командами. Вони також аналізують формат, динаміку та зміст дебрифінгів, звертаючи увагу на те, як відбувається рефлексія та навчання на основі отриманого досвіду.

Примітка. Якщо сценарієм передбачена присутність викладачів/-ок, експертів/-ок чи спостерігачів/-ок на локації, вони повинні дотримуватись чітких правил. Під час виконання завдань учасникам/-цями вони не мають втручатися в події, коментувати чи показувати свої реакції на те, що відбувається. Їм варто залишатися нейтральними — не виражати схвалення або осуд мімікою чи жестами. Доцільно вести особисті нотатки про дії учасників/-ць: як позитивні моменти, так і ті, які потребують вдосконалення. Ці спостереження слід озвучувати лише під час дебрифінгу у формі структурованого зворотного зв'язку (див. п.п. 2.4.2.).

Допоміжний персонал

Це фахівці/-чині, які виконують додаткові організаційні та технічні функції під час проведення симуляційних вправ. Їх залучення не є обов'язковим для кожної вправи. Доцільність участі конкретних спеціалістів/-ок визначається з огляду на сценарій, масштаб та доступні ресурси заходу. До допоміжного персоналу можуть належати:

- асистенти/-ки викладачів/-ок — підтримують тренерську команду у підготовці матеріалів, координації груп, організації простору;
- психолог/-иня — забезпечує введення та виведення акторів/-ок з ролей, а також надає психологічну підтримку учасникам/-цям у разі виникнення напруги, стресу чи тривожності (див. п. 3.3.);
- оператори/-ки фото- та відеозапису — здійснюють фіксацію ключових етапів симуляційної вправи (за потреби та за погодженням з організаторами);
- спеціалісти/-ки з налаштування технічного обладнання — відповідають за роботу проєкційної техніки, систем спостереження, мікрофонів та іншого необхідного обладнання;
- ІТ-фахівці/-чині — забезпечують функціонування електронних матеріалів, месенджерів, внутрішніх каналів комунікації, а також підтримують відтворення елементів цифрових слідчих дій, якщо такі передбачені сценарієм.

2.1.4. ВИБІР ЛОКАЦІЙ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ

Для ефективного проведення симуляційної вправи необхідно заздалегідь забезпечити відповідну інфраструктуру, технічне обладнання та необхідний реквізит. Це дозволить створити реалістичні умови, які сприятимуть максимальному зануренню учасників/-иць у сценарій.

Місце проведення

Одним із ключових чинників успішного проведення симуляційної вправи є ретельний вибір локацій, які відповідають завданням сценарію та сприяють відтворенню реальних умов ситуацій, що моделюються.

При плануванні вправи можливі дві основні моделі вибору локацій:

- «Локації → сценарій» – коли наявні доступні простори визначають можливості побудови сюжету, і сценарій адаптується відповідно до них.

- «Сценарій → локації» – коли спочатку розробляється сценарій, а потім підбираються локації, які дозволяють максимально точно відтворити потрібні умови та дії.

Якщо у навчального закладу є спеціалізована матеріально-технічна база (наприклад: навчальні полігони, криміналістичні лабораторії, комп'ютерні класи, «зелені кімнати» для роботи з потерпілими та свідками тощо), їх варто використовувати максимально. Це допоможе створити безпечне, контрольоване та водночас наближене до реальності навчальне середовище.

Примітка. Якщо для проведення симуляції, наприклад, на локації «обшук», використовується господарське або інше неосвітнє приміщення (підвальне, технічне, підсобне тощо), організатори/-ки зобов'язані заздалегідь перевірити його на безпечність. Необхідно забезпечити відповідне освітлення, вентиляцію, вільний доступ до приміщення і вихід з нього, а також відсутність потенційно небезпечних предметів або конструкцій. Безпека учасників/-ць — пріоритет при виборі і підготовці будь-якої локації (див. п.п. 2.2.5.).

Реквізити для локацій

Для підсилення ефекту занурення у ситуацію важливо забезпечити максимально реалістичне відтворення предметно-просторового середовища, наближеного до умов реальної професійної діяльності правоохоронців. Оформлення кожної локації має відповідати її функціональному призначенню та бути узгодженим із логікою сценарію. Наприклад:

- **Локація «Обшук»** повинна містити елементи, які відображають типову ситуацію проведення слідчої (розшукової) дії, включно з імітаційними об'єктами та матеріальними носіями, які потенційно можуть бути пов'язані зі злочином.
- **Локація «Допит»** має нагадувати офіційне приміщення для проведення слідчих (розшукових) дій або інтерв'ювання. Базові елементи робочого простору мають бути збережені. У разі проведення допиту/інтерв'ювання дитини необхідно відтворити безпечне середовище, яке відповідає стандартам «Зеленої кімнати», або створити його імпровізований аналог.
- **Локація «Огляд комп'ютерної техніки»** оформлюється як технічне робоче місце для виявлення, фіксації та первинного аналізу цифрових доказів. Середовище повинно моделювати типові умови огляду обладнання, яке могло використовуватися для вербування, контролю чи експлуатації постраждалих.

За можливості, локації «Обшук» та «Допит» бажано обладнати засобами стаціонарного безперервного відео- та аудіозапису із виділеним пунктом спостереження (див. п.п. 2.3.3).

Фото 4. Весняна школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, травень 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)

 Примітка: Реквізити, розміщені на локаціях, мають виконувати не лише декоративну функцію, а й слугувати своєрідними підказками або тригерами до дій учасників/-ць. Їх наявність повинна спонукати учасників/-ць до ухвалення професійних рішень та виконання відповідних процедур.

Наприклад:

- наявність шприців, голок чи імітаційних плям крові — сигнал для негайного вдягання захисних рукавичок та дотримання заходів безпеки;
- виявлення предметів, схожих на вогнепальну або холодну зброю, — краще обґрунтована підстава-тригер до проведення поверхневого обшуку підозрюваного тощо.

Такі деталі допомагають створити реалістичне середовище та водночас підсилюють навчальну функцію симуляційної вправи, спрямовуючи учасників/-ць до правильного алгоритму дій.

Реквізити для учасників/-ць

Реквізити для учасників/-ць повинні охоплювати весь необхідний інструментарій, яким правоохоронці користуються під час виконання своїх службових обов'язків. Це дозволяє забезпечити максимальну автентичність симуляційної вправи та сприяє глибшому зануренню учасників/-ць у ситуацію. До таких матеріалів можуть належати:

- засоби забезпечення особистої та командної безпеки; службова документація (форми, бланки, протоколи);
- криміналістичні засоби та витратні матеріали;

- технічні та цифрові інструменти, необхідні для фіксації та аналізу доказів;
- спеціальні засоби (лише у випадках, коли вони обґрунтовано потрібні відповідно до сценарію і не створюють ризиків для безпеки)
- інші ресурси, релевантні до конкретного завдання.

Фото 5. Зимова школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, лютий 2025 року (автор фото – Володимир Чепель)

 Примітка: Надзвичайно ефективним є використання, за можливості, не імітаційних, а реальних матеріалів та інструментів, які поліцейські застосовують у своїй повсякденній діяльності (у межах дозволеного).

Наприклад:

- справжні сейф-пакети для вилучення речових доказів;
- відеокамера або бодікамери, які здійснюють реальний запис дій учасників/-ць;
- формуляри, бланки, службова документація, яка відповідає чинним нормативам тощо.

Такий підхід дозволяє не лише глибше занурити учасників/-ць у ситуацію, а й відпрацювати навички користування конкретними засобами, які вони застосовуватимуть під час своєї служби. Це наближає симуляцію до реальних умов та підвищує якість підготовки учасників/-ць.

Реквізити та зовнішній вигляд акторів/-ок

Усі необхідні характеристики особистості та реквізити для конкретного персонажа мають бути чітко визначені у його/її профілі. Йдеться про ті предмети та елементи образу, які персонаж має при собі, або які можуть бути виявлені під час взаємодії з учасниками/-цями вправи. Це забезпечує послідовність, логічність і глибину відтворення ролі. До таких елементів можуть належати:

- відповідний одяг (з урахуванням соціального статусу персонажу та контексту сценарію);
- грим та елементи зовнішнього вигляду;
- реквізит, який імітує документи або інші офіційні папери;
- мобільний телефон або інші персональні пристрої;
- предмети повсякденного користування;
- імітація зброї чи інших об'єктів, якщо це передбачено сценарієм;
- спеціальні засоби (лише у випадках, коли вони обґрунтовано потрібні для виконання ролі і не створюють ризиків для безпеки).

Фото 6. Друга регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», вересень 2023 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Примітка. Під час проведення вправи актори/-ки не повинні мати при собі жодних особистих речей, які не передбачені профілем персонажа. Йдеться, зокрема, про особисті мобільні телефони, документи, гаманці, ключі тощо. Це важливо як для збереження цілісності симуляційного простору, так і для уникнення випадкового використання особистих предметів.

2.2. ЕТАП ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

Цей етап включає комплекс дій, спрямованих на забезпечення повної готовності до реалізації симуляційної вправи. На цьому етапі уточнюється сценарій, визначається та затверджується остаточний склад учасників, розподіляються ролі й конкретні завдання. Паралельно готуються локації та необхідне обладнання, проводяться інструктажі для всіх залучених осіб, у тому числі щодо правил поведінки та вимог безпеки. Ретельна й узгоджена підготовка забезпечує реалістичність, організованість і безпечність виконання вправи, що є необхідною умовою для досягнення її навчальних цілей.

2.2.1. СЦЕНАРІЙ: СТРУКТУРА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

Сценарій є ключовим інструментом, у якому зведено всі заплановані події, дії учасників і допоміжні матеріали. Він відображає перебіг симуляційної вправи, конкретний час проведення кожної сцени, залучені команди, акторів/-ок, місця подій, а також необхідні предмети (документи, реквізит тощо). Сценарій допомагає викладачам/-кам (тренерам/-кам) ефективно реалізувати симуляційну вправу, координувати дії команд і відстежувати хід вправи. Водночас його зміст має залишатися конфіденційним і не розкриватися учасникам/-цям навчання, щоб зберегти елемент непередбачуваності та забезпечити автентичність поведінки.

Структура сценарію зазвичай включає кілька ключових компонентів. Насамперед визначаються **навчальні цілі**, які конкретизують, які знання, вміння та поведінкові моделі мають бути сформовані або відпрацьовані. Далі описується **початкова ситуація**, що задає контекст: умови, вихідні дані, ролі, наявні ресурси. Важливим елементом є послідовність подій або «**сюжетна лінія**», яка може містити як передбачувані, так і неочікувані зміни, що стимулюють реакцію та ухвалення учасниками/-ця самостійних рішень. У сценарії також прописуються **профілі учасників/-ць та організаторів**, їхні завдання, можливі дії та межі відповідальності.

Призначення сценарію полягає не лише у формуванні послідовності дій, а й у забезпеченні педагогічної цінності симуляційного процесу. Він допомагає створити контрольоване, але динамічне навчальне середовище, у якому учасники/-ці можуть практикуватися, робити помилки та аналізувати їх без ризику для реальних людей чи процесів. Крім того, сценарій слугує інструментом стандартизації навчання: він дозволяє повторювати вправу з різними групами, зберігаючи при цьому сталі умови та критерії оцінки.

Доцільно також передбачати точний графік дій для кожної з команд, яка бере участь у симуляції, аби забезпечити логічну послідовність подій. Розробники повинні стежити, щоб усі команди залишалися залученими та зосередженими протягом усього виконання вправи.

Із шаблоном сценарію можна ознайомитися у Додатку 3.

2.2.2. ФОРМУВАННЯ СКЛАДУ ДІЙОВИХ ОСІБ ВПРАВИ

Ефективність симуляційної вправи значною мірою залежить від ретельного підбору осіб для виконання визначених ролей. Важливо, щоб склад дійових осіб відповідав цілям, змісту та формату вправи, а також рівню підготовки її учасників. Нижче наведено орієнтовні джерела залучення дійових осіб за основними категоріями:

Учасники/-ці

Основну групу дійових осіб становлять здобувачі та здобувачки вищої освіти — цільова аудиторія освітнього процесу. Під час формування групи слід враховувати, щоб обраний формат проведення вправи (див. п.п. 2.1.1.) відповідав рівню їх професійної підготовки, попередньому досвіду та навчальним цілям.

Викладачі/-ки (тренери/-ки)

До проведення симуляційних вправ доцільно залучати викладачів/-ок, які пройшли спеціалізоване навчання від ОБСЄ або іншу професійну підготовку щодо методики розробки й проведення симуляційних вправ з протидії торгівлі людьми.

Актори/-ки

Для відтворення ролей у симуляційних сценаріях можуть залучатися:

- студенти/-ки творчих спеціальностей (театр, кіно, журналістика, психологія тощо);
- волонтери/-ки або представники/-ці партнерських громадських організацій;
- досвідчені соціальні працівники/-ці чи психологи/-ні (особливо для виконання складних ролей).

Експерти/-ки-практики

До участі у вправі доцільно залучати:

- діючих працівників/-ць правоохоронних органів (підрозділів міграційної поліції, слідчих підрозділів, представників
- прокуратури);
- представників/-ць профільних громадських організацій;
- фахівців/-чинь органів соціального захисту населення; міжнародних експертів/-ок.

Залучення експертів/-ок забезпечує реалістичність та обґрунтованість сценарію, підвищує відповідність вправи сучасним практикам та сприяє глибшому опануванню учасниками/-цями необхідних професійних навичок.

Приклад (з досвіду розробки першої симуляційної вправи в Україні): До розробки першої симуляційної вправи було залучено експертів/-ок — діючих офіцерів підрозділів міграційної поліції, слідчих, прокурорів, а також фахівців/-чинь із допомоги потерпілим як з державних, так і з громадських організацій із багаторічним досвідом роботи з реальними випадками торгівлі людьми.

Спостерігачі/-ки

Це можуть бути викладачі/-ки, які поки не беруть участі у проведенні вправ, але планують у майбутньому реалізовувати подібні заняття; методисти/-ки або представники/-ці адміністрації закладу вищої освіти, зацікавлені у впровадженні симуляційного навчання у власну педагогічну практику.

Допоміжний персонал

До складу допоміжного персоналу можуть входити:

- здобувачі/-ки освіти, не задіяні у вправі як учасники/-ці, але залучені до організації симуляційної вправи;
- технічний персонал закладу освіти (ІТ-відділ, охорона, відео-оператори);
- психолог/-иня закладу або фахівець/-чиня, запрошені з громадської організації.

2.2.3. ПІДГОТОВКА ЛОКАЦІЙ, ОБЛАДНАННЯ, ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Змістове й технічне оформлення кожної локації відіграє ключову роль у досягненні навчальних цілей симуляційної вправи. У цьому пункті наведено приклади практичної реалізації трьох типових локацій: для проведення обшуку, допиту/інтерв'ювання неповнолітньої особи та огляду комп'ютерної техніки. Для кожної локації описано сценарну логіку, необхідний інвентар та умови, які забезпечують максимально реалістичне відтворення ситуації. Тренери/-ки створюють навчальне середовище, супроводжують учасників/-ць на всіх етапах симуляції, спостерігають за динамікою подій і надають конструктивний зворотний зв'язок. Саме їхня професійність, залученість і педагогічна майстерність визначають якість та ефективність симуляційного навчання.

2.2.3.1. ОБШУК В МІСЦІ МОЖЛИВОГО УТРИМАННЯ ПОТЕРПІЛИХ

Локація для обшуку визначається відповідно до сценарію симуляції — це може бути приміщення, відкрита місцевість або транспортний засіб. Підготовка локації має бути ретельною і передбачати наявність необхідного інвентарю та предметів, які дозволяють учасникам відпрацювати дії з виявлення доказів, документування та фіксації слідів злочину. Особливу увагу слід приділити деталям, які створюють реалістичну атмосферу та допомагають учасникам зануритися в контекст ситуації.

Приклади локацій для симуляційної вправи:

А. Локація: приміщення

Тема: сексуальна експлуатація (у місці розпусти) / виготовлення та розповсюдження порнографічної продукції.

Орієнтовний перелік реквізиту:

- одяг і грим для ролей «злочинця/-ниці» та «потерпілий/-а» відповідно до сценарію;
- засоби контрацепції (імітації);
- блокнот або зошит із чорновими записами (наприклад, «облік клієнтів», розрахунки тощо).
- імітаційні гроші (гривні, іноземна валюта);
- імітаційні документи: паспорти, ідентифікаційні коди, посвідчення водія тощо;
- документи, які імітують підприємницьку діяльність (договори, ліцензії, чеки).
- ноутбук/комп'ютер із заздалегідь підготовленими матеріалами згідно зі сценарієм (фото, відео, чати, доступ до адмін-панелі сайту тощо).
- USB-флеш-накопичувачі з відповідним контентом;
- мобільні телефони з попередньо завантаженими даними (фото, відео, чати, транзакції з криптовалютою тощо);
- веб-камера та базове освітлення для імітації місця зйомки;
- імітаційний криптовалютний гаманець;
- імітаційна зброя (чітко маркована, для сценічного використання з дотриманням правил безпеки);
- імітаційні кайданки;
- імітаційні наркотичні засоби (порошок/рослинні суміші) та шприци з безпечною рідиною;
- пляшки з-під алкоголю, посуд.

Фото 7. Третя регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», жовтень 2023 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Б. Локація: відкрита місцевість

Тема: трудова експлуатація на будівництві.

Орієнтовний перелік реквізиту:

- стрічка, маркери, елементи перекриття для позначення меж локації. костюми/спецодяг для ролей (злочинець/«наглядач», постраждала особа) та сценічний грим.
- будівельні інструменти, тачка, рукавички, каски;
- будівельні матеріали (можна використовувати імітації або легкі безпечні матеріали).
- папка з документами, які імітують підприємницьку діяльність (договори, ліцензії тощо);
- імітаційні грошові кошти (гривні та іноземна валюта);
- імітаційні документи особи (паспорт, ІПН, посвідчення водія тощо).
- імітаційна зброя (вогнепальна/холодна, чітко маркована);
- імітаційні наркотичні засоби та шприци з безпечною рідиною.
- мобільні телефони з підготовленим контентом (фото, відео, чати, розрахунки, криптооперації тощо).
- блокнот/зошит з «обліком робіт» або чорновими записами.

В. Локація: автотранспорт

Тема: будь-який вид експлуатації.

Орієнтовний перелік реквізиту:

- автотранспорт;
- імітаційні кошти (гривні, іноземна валюта);
- одяг і грим для ролей «злочинець/-ниця» та «постраждала особа» відповідно до сценарію;
- комп'ютерна техніка (ноутбук, USB-флеш-накопичувачі) із попередньо завантаженими матеріалами за сценарієм (фото, відео, чати, адмін-панелі сайту, документи, операції з криптоактивами тощо);
- криптогаманець (імітація або тестовий);
- мобільні телефони з підготовленими матеріалами за сценарієм (фото, відео, чати, документи, операції з криптоактивами тощо);
- блокнот або зошит з чорновими записами та обліком «клієнтів»;
- імітаційні документи (паспорти, ІПН, водійські посвідчення тощо) для постраждалих і правопорушників;
- імітаційна зброя (вогнепальна, холодна) — лише за потреби і з дотриманням правил безпеки;
- імітаційні кайданки;
- імітаційні наркотичні засоби та реквізит (порошкоподібні/рослинні матеріали, шприци з безпечною рідиною) — за сценарієм;
- документи щодо підприємницької діяльності (договори, ліцензії тощо).

Додатковий реквізит для проведення обшуку (який повинні мати при собі учасники/-ці):

- ухвала суду на проведення обшуку (імітація);
- бланки протоколу обшуку;
- аркуші паперу формату А4;
- криміналістична валіза (сейф-пакети, набір номерків, масштабна лінійка, нітрилові рукавички тощо);
- імітаційна вогнепальна зброя (за потреби);
- імітаційні бронежилети;
- стрічки на руку з написами (слідчий, криміналіст, оперативник, спецпризначенець, понятий);
- валіза або чохол Фарадея для знешкодження/ізоляції електронних носіїв.

2.2.3.2. ІНТЕРВ'ЮВАННЯ/ДОПИТ НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ, ЯКА ПОТЕРПІЛА ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Інтерв'ювання або допит неповнолітніх осіб, які можуть бути потерпілими від торгівлі людьми або свідками, є одним із найбільш чутливих етапів кримінального провадження. Під час симуляційних вправ важливо формувати у здобувачів/-ок вищої освіти вміння діяти в межах законодавства, дотримуючись міжнародних стандартів, прав дитини та принципів недопущення повторної травматизації (вторинної віктимізації).

Локація для проведення інтерв'ювання/допиту визначається відповідно до сценарію. Це може бути:

- «зелена кімната» в межах навчального закладу;
- навчальний центр за моделлю «Барнакус» (Barnahus) або відтворене середовище, яке відповідає його стандартам;
- спеціально облаштоване або імпровізоване безпечне приміщення.

Важливо подбати про ретельну підготовку локації, зокрема:

- забезпечити нейтральну, спокійну атмосферу; за можливості уникати розміщення символіки правоохоронних органів;
- передбачити м'які меблі, приглушене освітлення та інші елементи, які допомагають знизити напругу;
- забезпечити доступ до питної води, серветок, а також матеріалів для невербального або візуального спілкування;
- використовувати засоби відеофіксації таким чином, щоб вони не створювали відчуття тиску або вторгнення у простір;
- розмістити інших учасників/-ць слідчої (розшукової) дії та спостерігачів/-ок у сусідньому приміщенні або за двостороннім дзеркалом.

Приклади локацій для симуляційної вправи:

А. Локація: «Зелена кімната» (навчальна локація) або приміщення, максимально наближене за функціоналом до «Зеленої кімнати».

Кейс: після обшуку квартири, де виявлено ознаки сексуальної експлуатації, дитину доставлено до «зеленої кімнати» для проведення інтерв'ювання/допиту.

Фото 8. Зимова школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, лютий 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Орієнтовний перелік реквізиту:

- м'які меблі (диван, крісла, низький столик);
- відеобладнання для фіксації інтерв'ювання/допиту (камера, мікрофон);
- бланки пам'яток про процесуальні права та обов'язки дитини;
- блокноти, ручки, альбоми для малювання, нейтральні предмети;
- засоби психологічної підтримки (антистресові іграшки, плед);
- наочні та ілюстративні матеріали (візуалізаційні картки, анатомічні ляльки, іграшки, зображення);
- бланки протоколів допиту неповнолітньої особи.
- імітаційні кайданки;
- імітаційні наркотичні засоби та реквізит (порошкоподібні/рослинні матеріали, шприци з безпечною рідиною) — за сценарієм;
- документи щодо підприємницької діяльності (договори, ліцензії тощо).

Б. Локація: Відтворене середовище «Барнахус».

Кейс: дитину, яку виявлено під час транспортування з метою експлуатації, скеровують до спеціалізованого центру «Барнахус» для проведення інтерв'ювання/допиту.

Орієнтовний перелік реквізиту:

- приміщення з одностороннім дзеркалом або кімната з відеоспостереженням;
- затишне і безпечне середовище (пастельні кольори, м'яке освітлення, предмети комфорту);
- засоби відеофіксації (камера, мікрофони);
- бланки протоколів та інформаційних пам'яток;
- візуалізаційні картки для ідентифікації емоцій та відтворення обстановки/обставин події;
- за можливості — доступ до інших приміщень, що входять у структуру «Барнахус» (кімната очікування, терапевтична кімната тощо).

Додатково зверніть увагу:

- пріоритет — запобігання повторній віктимізації; інтерв'ювання/допит дитини проводиться лише один раз, за
- необхідності — у присутності фахівця (психолога);
- обов'язкове дотримання міжнародних стандартів інтерв'ювання дітей;
- симуляція інтерв'ювання може бути окремим кейсом або частиною комплексного сценарію (наприклад, після обшуку);
- дотримання принципу «найкращих інтересів дитини»;
- робота має здійснюватися у міжвідомчій координації (слідчий, психолог, соціальний працівник, представник служби у справах дітей тощо).

2.2.3.3. ОГЛЯД КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ З ОЗНАКАМИ ВИКОРИСТАННЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ЗЛОЧИНАХ

Огляд комп'ютерної техніки може проводитися в різних умовах, залежно від процесуальної ситуації та завдань слідства. У рамках симуляційної вправи доцільно використовувати такі два основні сценарії: огляд техніки під час проведення обшуку у житлі, офісі, на складі або іншій локації та огляд техніки після вилучення (у службовому кабінеті слідчого).

Приклади локацій для симуляційної вправи:

А. Локація: у житлі, офісі, на складі або іншій локації під час проведення обшуку. Огляд техніки проводиться одразу на місці проведення обшуку, якщо це необхідно (наприклад, пристрій увімкнений, є ризик втрати даних або їхнього блокування). Дані фіксують шляхом фотографування екранів, відеозапису, створення скріншотів або зняття цифрових копій за допомогою спеціальних пристроїв.

Об'єкти огляду:

- ноутбуки, системні блоки, планшети;
- мобільні телефони та SIM-карти;
- зовнішні носії даних (USB-флеш-накопичувачі, карти пам'яті, зовнішні жорсткі диски HDD/SSD);
- мережеве обладнання (роутери, мережеві накопичувачі);
- веб-камери, IP-камери та інша периферія;
- інші електронні пристрої, здатні зберігати або передавати дані.

Необхідний реквізит:

- ноутбуки, телефони, флеш-накопичувачі із заздалегідь підготовленими даними (чати, листування, криптогаманці тощо);
- фото- та відеокамера для фіксації процесу;
- бланки протоколів обшуку та огляду.

Фіксується:

- модель та серійний номер пристрою;
- зовнішні характеристики і стан пристрою (увімкнений/вимкнений);
- підключені носії та периферія;
- візуальний стан інтерфейсу (фото/відео, скріншоти).

За потреби техніку вилучають і упаковують відповідно до криміналістичних правил із дотриманням цілісності цифрових доказів.

Б. Локація: у службовому кабінеті слідчого. Огляд техніки проводиться у кабінеті слідчого після її вилучення під час обшуку.

Об'єкти огляду:

- вилучені ноутбуки, системні блоки, планшети;
- мобільні телефони та SIM-карти;
- USB-флеш-накопичувачі, зовнішні накопичувачі;
- додаткова документація (інструкції, записані паролі, нотатки).

Необхідний реквізит:

- вилучені пристрої із заздалегідь підготовленими даними;
- засоби фіксації (камера, протокол огляду);
- робоче місце слідчого та базовий криміналістичний комплект (рукавички, сейф-пакети, маркування).

Фото 9. Зимова школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, лютий 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Результати оформлюються у протоколі огляду з додаванням фотоматеріалів, описом виявлених даних та, за потреби, хеш-сум цифрових копій.

2.2.4. ПРОВЕДЕННЯ ПОПЕРЕДНІХ ІНСТРУКТАЖІВ З АКТОРАМИ/-КАМИ

Ефективність занурення учасників/-ць у симуляцію значною мірою залежить від якісної підготовки акторів/-ок, які виконують ролі потерпілих, свідків, правопорушників/-ниць та інших залучених осіб. На етапі підготовки до вправи необхідно провести з акторами/-ками попередній інструктаж, який під час якого потрібно детально ознайомити акторів/-ок із їхніми ролями, сценарієм та очікуваною моделлю поведінки.

2.2.4.1. СТВОРЕННЯ ПРОФІЛІВ ПЕРСОНАЖІВ

Кожен актор/-ка заздалегідь отримує детальний профіль персонажа, який визначає їхні поведінку, мотиви та можливі реакції у процесі взаємодії з учасниками/-ця симуляційної вправи. Профіль актора/-ки повинен містити такі елементи:

- коротка біографія: походження, особиста історія, сімейні зв'язки, соціальне оточення;
- поточні обставини: житлові умови, щоденні заняття, джерела доходу (за потреби), чинні життєві труднощі;
- психоемоційний стан: актуальні переживання, страхи та потреби, рівень довіри до оточення, типові емоційні реакції на питання або дії учасників/-ць;
- взаємовідносини: характер і динаміка взаємодії з іншими персонажами, попередній досвід комунікації; контекст історії: ключові фактори, які спричинили потрапляння у ситуацію експлуатації (етапи вербування, переміщення, утримання, експлуатації);
- опис зовнішнього вигляду: одяг, зовнішні ознаки, які можуть свідчити про життєві обставини, стан здоров'я або досвід експлуатації;
- реквізити: предмети, які персонаж має при собі (документи, телефон, особисті речі), матеріали чи свідчення, які може надати під час взаємодії.

Примітка. Якщо профіль персонажа надається акторам/-кам у роздрукованому вигляді, актори/-ки мають обов'язково ознайомитися з його змістом заздалегідь та вивчити ключові риси поведінки, емоційний стан, соціальні обставини і роль у сценарії. У день симуляційної вправи роздруковку необхідно залишити в організаторів або в іншому визначеному місці — її не можна брати із собою на локацію, аби уникнути ризику того, що учасники/-ці вправи випадково або навмисно дізнаються інформацію, яка має залишатися прихованою. Це дозволяє зберегти реалістичність симуляції та ефект занурення.

2.2.4.2. ІНСТРУКТАЖ ЩОДО МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ

Окрему увагу під час інструктажу слід приділити поведінковій моделі персонажа. Актори/-ки повинні:

- чітко розуміти логіку поведінки персонажа та його реакції в різних ситуаціях за сценарієм;
- вміти відтворювати відповідні емоційні стани (дезорієнтованість, страх, настороженість, недовіру або готовність до співпраці — залежно від сцени);
- знати послідовність подачі інформації: що саме і коли персонаж розповідає, які деталі може приховувати, на що реагує неохоче;
- бути готовими до імпровізації в межах заданої логіки та психології персонажа, не порушуючи його характеру і життєвої історії;
- отримати інструкції щодо можливих тригерів — емоційних або поведінкових реакцій, пов'язаних із травматичним досвідом (наприклад, реакція на дотик, гучні звуки, агресивні інтонації, згадування окремих деталей ситуації тощо).

Підготовка акторів/-ок може включати репетицію ключових сцен під керівництвом тренера/-ки, щоб забезпечити послідовність дій, емоційну достовірність та єдине розуміння образу персонажа.

2.2.5. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ДЛЯ ВСІХ ДІЙОВИХ ОСІБ

Безпека є ключовою передумовою ефективного проведення симуляційної вправи. Створення фізично, емоційно та психологічно безпечного середовища дозволяє учасникам повноцінно зануритися в навчальний процес без ризику для їхнього добробуту.

- **Фізичну безпеку:** необхідно здійснити попередню перевірку приміщень і локацій, забезпечити наявність засобів першої домедичної допомоги, визначити та оголосити маршрути евакуації (зокрема до укриття у разі повітряної тривоги), а також за потреби — посприяти присутності фахової особи, відповідальної за медичний супровід.
- **Психологічну підтримку:** необхідно забезпечити доступ до кваліфікованого психолога/-ині під час вправи, особливо у випадках відтворення емоційно насичених або потенційно травматичних ситуацій (див. п. 3.3).

- **Принцип добровільності:** усі учасники/-ці мають бути заздалегідь поінформовані про можливість тимчасово перервати участь у вправі без пояснення причин, якщо вони відчують дискомфорт.
- **Конфіденційність:** необхідно наголосити на забороні на розголошення особистих даних, а також на проведенні фото- чи відеозйомки без попередньої згоди всіх залучених осіб (особливо акторів/-ок, які виконують ролі).
- **Етичні принципи взаємодії:** необхідно заздалегідь поінформувати учасників/-ць про зміст і потенційні тригери сценарію; забезпечити дбайливе, безоціночне ставлення до акторів/-ок, які виконують ролі потерпілих, правопорушників чи інших персонажів.

На початку симуляційної вправи доцільно провести короткий вступний брифінг для учасників/-ць із роз'ясненням основних правил роботи та акцентом на важливості безпеки, емпатії та взаємоповаги. Також варто передбачити окремий простір для відпочинку або «декомпресії», де учасники/-ці зможуть побути наодинці або поспілкуватися з психологом/-нею у разі емоційного перевантаження.

2.3. ЕТАП ПРОВЕДЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

Це етап, на якому відбувається власне практична реалізація розробленого сценарію. Учасниці та учасники виконують завдання відповідно до відведених їм ролей і ситуаційних умов. Викладачі/-ки (тренери/-ки), а також залучені експерти/-ки здійснюють спостереження, фіксацію та документування процесу. Важливо забезпечити чітку структуру проведення та якісне технічне відтворення (аудіо/відеозапис), що дозволить надалі провести детальний аналіз дій, визначити сильні сторони і напрями для подальшого професійного розвитку.

2.3.1. ВСТУПНИЙ БРИФІНГ

Мета вступного брифінгу — підготувати учасників/-ць до активної та усвідомленої участі у вправі: актуалізувати необхідні теоретичні знання, сформувати команди, уточнити правила взаємодії та пояснити логіку сценарію.

Вступний брифінг включає:

- а) Знайомство учасників/-ць і тренерської команди (викладачів/-ок, запрошених експертів/-ок).
- б) Повторення ключових теоретичних положень, необхідних саме для виконання конкретного сценарію, зокрема:
 - визначення поняття торгівлі людьми та її основних етапів; актуальні тенденції й виклики у сфері протидії торгівлі людьми;
 - підходи до документування злочинів та збирання доказів; принципи міжвідомчої взаємодії та захисту прав потерпілих; використання цифрових технологій у розслідуванні (цифрові докази, технічні засоби фіксації, відеоматеріали тощо).

Важливо: на вступній частині варто повторювати лише ті теоретичні аспекти, які безпосередньо будуть реалізовані в основній частині справи. Наприклад:

- якщо сценарій передбачає проведення обшуку, акцент робиться на правилах і тактиці його проведення;
- якщо сценарій включає інтерв'ювання/допит неповнолітньої потерпілої особи, повторюються підходи, які враховують вікові особливості та психологічну вразливість дитини.
- якщо передбачено огляд комп'ютерної техніки, актуалізуються знання з виявлення, фіксації та аналізу цифрових доказів.

2.3.2. ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Учасники та учасниці працюють у командах, виконуючи дії відповідно до визначених ролей у сценарії. На цьому етапі відбувається активна взаємодія між командами, викладачами/-ками (тренерами/-ками) та експертами/-ками, а також реалізується ключовий освітній потенціал симуляційного підходу.

Цей етап включає такі складові:

- **Формування команд:** Команди формуються шляхом жеребкування або визначаються викладачем/-кою, який/-а, знаючи рівень підготовки здобувачів/-ок освіти, забезпечує збалансованість команд за рівнем знань, навичок та кількістю учасників. Такий підхід дозволяє створити рівні умови для виконання завдань і сприяє

ефективній командній роботі. Якщо у вправі бере участь більше ніж одна команда, їх кількість має відповідати кількості локацій, оскільки на кожному етапі симуляції кожна команда повинна працювати на окремій локації.

- **Ознайомлення з правилами проведення симуляції:** Учасникам/-цям повідомляються правила поведінки, обмеження, стандарти комунікації, безпекові вимоги та критерії оцінювання. Окремо викладач/-ка інформує про тривалість роботи на кожній локації та загальний таймінг симуляції. Наприклад, за досвідом проведення симуляцій, для якісного опрацювання локації та надання змістовного зворотного зв'язку потрібно щонайменше дві академічні години. Водночас під час планування викладачі/-ки адаптують тривалість роботи відповідно до власних умов, наявного часу та особливостей освітнього процесу. Правила допомагають створити однаковий стартовий рівень розуміння процесу.
- **Короткий інструктаж щодо кейсів, локацій, ролей та логіки сценарію:** Викладач/-ка пояснює структуру і логіку вправи, залежно від її формату. Учасникам/-цям роз'яснюється програма проведення, порядок переходу між локаціями, із яких етапів починають різні команди (якщо команд декілька) та яка послідовність виконання завдань. Також усім учасникам/-цям команди доводиться інформація про необхідність самостійного розподілу ролей в командах (хто буде капітаном команди, а також розподілення ролей слідчий/-а, оперативник/-ця, криміналіст/-ка, психолог/-иня тощо).
- **Видача стартових кейсів командам:** Кожна команда отримує свій кейс із вихідною інформацією: опис ситуації, доступні ресурси, можливі контактні точки та інші базові ввідні. Цей матеріал є відправною точкою для подальшої роботи.
- **Передача форм для оцінювання дій учасників/-ць тренерам/-кам та експертам/-кам:** Тренери/-ки та експерти/-ки отримують уніфіковані інструменти оцінювання — стандартизовані бланки, у яких визначені критерії та індикатори оцінювання дій учасників/-ць. Бланки слугують орієнтиром та допомагають забезпечити однакові підходи до оцінювання учасників/-ць на різних локаціях і гарантують порівнюваність результатів між командами.

- **Документування ключових дій учасників/-ць та результатів для подальшого аналізу:** Окрім бланків оцінювання тренери/-ки та експерти/-ки також здійснюють коротку фіксацію перебігу симуляції (ведуть спостережні листи): записують дії учасників/-ць, особливості прийнятих рішень, хід взаємодії, труднощі та позитивні прояви. Документуються саме події та результати діяльності команд, що надалі дозволяє провести глибокий аналіз, виявити сильні й слабкі сторони та забезпечити змістовний дебрифінг.
- **Розподіл команд по локаціях і послідовне проходження симуляційних етапів:** Команди розподіляються по локаціям і проходять локації у порядку, визначеному їхнім конкретним кейсом. Кожна локація має чіткий таймінг. Після завершення часу команда переходить на наступну локацію, а локації «перезавантажуються» для наступної команди.
- **Додаткові ввідні дані:** Для підтримання реалістичності, динаміки та відповідного рівня навчального навантаження за необхідності тренери застосовують систему додаткових ввідних. Наприклад, якщо викладач/-ка помічає, що учасники/-ки рухаються на локації занадто повільно, і є ризик того, що вони не встигнуть у повному обсязі її пройти, викладач/-ка може надати «прискорюючу» ввідну, наприклад, термінове повідомлення від керівника слідчо-оперативної групи, або ініціювати зміну поведінки фігуранта чи дати сигнал про ризик для постраждалої особи тощо.

2.3.3. ВЕДЕННЯ ФІКСАЦІЇ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ ДІЙ УЧАСНИКІВ/-ЦЬ

Під час проведення симуляційних вправ із протидії торгівлі людьми в закладах вищої освіти МВС фіксація та документування дій учасників/-ць є критично важливою. Це дозволяє не лише об'єктивно оцінити рівень сформованих компетентностей, а й забезпечити якісний, змістовний та адресний зворотний зв'язок.

Для ефективної фіксації та повного документування доцільно застосовувати поєднання кількох методів, зокрема технічних засобів:

- **Відеозапис:** основний інструмент документування, особливо у разі використання обладнаних локацій із безперервною відеофіксацією. Дозволяє зафіксувати послідовність дій, невербальні сигнали, реакції та взаємодію учасників/-ць. Важливим є поєднання загальних планів і крупних кадрів.
- **Аудіозапис:** використовується як доповнення до відео для детального аналізу вербальної комунікації, інтонацій, формулювань, а також характеру взаємодії між учасниками/-цями та акторами/-ками.
- **Фотофіксація:** застосовується для фіксації окремих моментів або ключових елементів ситуації (напр., локалізація «доказів», фіксація зовнішнього вигляду «документів»), коли безперервний запис не є необхідним.
- **Використання спеціалізованого програмного забезпечення:** може забезпечувати комплексний запис, зберігання, аналіз і маркування фрагментів симуляційної вправи (наприклад, VR/AR-платформи, LMS-системи, програми відеодебрифінгу).
- **Письмове протоколювання:** включає ведення записів тренерами/-ками та спостерігачами/-ками. Окрім ведення коротких записів/нотаток ключових діалогів або окремих висловлювань, які є важливими для подальшого аналізу, вони повинні заповнити такі документи:
 - **форми для оцінювання дій учасників/-ць** — попередньо розроблені критерії та індикатори оцінювання виконання завдань;
 - **спостережні листи/форми** — для фіксації конкретних дій учасників/-ць, їхніх рішень, помилок, позитивних проявів і дотримання таймінгу.

Особливе значення має **спостережний пункт** — окреме приміщення, обладнане засобами відео- та аудіоконтролю за локацією, де проходить симуляційна вправа. Він дає змогу тим учасникам, які на цій локації наразі активно не задіяні, спостерігати за перебігом вправи і не заважати акторам/-кам та задіяним учасникам/-цям, що при цьому зберігає реалістичність ситуації.

Фото 10. Осіння школа з протидії торгівлі людьми для курсантів закладів вищої освіти МВС, вересень 2025 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Результати оформлюються у протоколі огляду з додаванням фотоматеріалів, описом виявлених даних та, за потреби, хеш-сум цифрових копій.

Необхідність такої детальної фіксації зумовлена:

- забезпеченням об'єктивності оцінювання;
можливістю глибокого аналізу сильних і слабких сторін виконання завдань;
- створенням бази для конструктивного та індивідуалізованого зворотного зв'язку;
- формуванням навчальних матеріалів для майбутніх занять та науково-методичних досліджень.

Отримані матеріали використовуються викладачами/-ками під час загального дебрифінгу. Перегляд відео та обговорення конкретних моментів забезпечують предметне обговорення рішень учасників/-ць, сприяють виявленню альтернативних варіантів дій і коригуванню подальшого плану навчання.

2.4. ЕТАП ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ І ОЦІНЮВАННЯ

Етап обговорення та оцінювання є завершальним і водночас одним із найважливіших у процесі симуляційного навчання. Саме на цьому етапі учасники/-ці мають можливість отримати зворотний зв'язок від викладачів/-ок та експертів/-ок, осмислити власні дії, проаналізувати допущені помилки, визначити індивідуальні й групові «зони зростання», закріпити здобуті знання та сформувати стійкі поведінкові моделі, необхідні для подальшої професійної діяльності. Для цього важливо створити безпечну та довірливу атмосферу, у якій кожен і кожна матимуть змогу висловитися без страху критики чи оцінювання.

2.4.1. ДЕБРИФІНГ І ПІДСУМКОВЕ ОБГОВОРЕННЯ

Мета дебрифінгу після симуляційної вправи — допомогти учасникам та учасницям осмислити отриманий досвід, проаналізувати власні дії та рішення під час проходження симуляційної вправи, виявити сильні сторони й напрями для розвитку, забезпечити глибше розуміння ключових компетентностей, які відпрацьовувалися під час вправи, а також визначити, як отриманий досвід можна застосувати в реальних робочих ситуаціях.

Дебрифінги проводяться на двох рівнях:

А. Локальний дебрифінг: проводиться після завершення роботи на кожній локації у форматі короткої сесії в межах окремої команди.

Мета та зміст локального дебрифінгу:

- надання зворотного зв'язку щодо рішень, дій учасників/-ць і допущених ними помилок відбувається безпосередньо на локації в межах малої групи — лише для тих, хто був присутній під час
- виконання завдання, без винесення обговорення на широкий загаль; уточнення аспектів, які залишилися незрозумілими або викликали в учасників/-ць труднощі;
- питання для рефлексії та професійного осмислення досвіду.

Примітка. Під час локального дебрифінгу (на окремій локації) важливо дотримуватись конструктивного підходу: перш ніж викладач/-ка або експерт/-ка надає свій зворотний зв'язок, необхідно дати можливість самій команді

проаналізувати свої дії. Як правило, учасники/-ці самі окреслюють, що вдалося реалізувати ефективно, а що — викликало труднощі. Такий порядок обговорення стимулює розвиток в учасників/-ць критичного мислення, усвідомлення професійних рішень та сприяє більш глибокому засвоєнню знань через саморефлексію.

Фото 11. Четверта регіональна симуляційна вправа «Посилення взаємодії суб'єктів у сфері протидії торгівлі людьми», жовтень 2023 року (автор фото – Володимир Чеппель)

Б. Загальний дебрифінг: проводиться з усіма учасниками після повного завершення симуляційної вправи.

Мета та зміст загального дебрифінгу:

- обговорення рішень і дій учасників в узагальненій формі без конкретизації осіб та команд, підсвічення викладачами/-ками загальних тенденцій, які вони спостерігали під час виконання симуляційної вправи;
- обмін загальними враженнями та відчуттями від участі у вправі;
- усвідомлення та проговорення емоційних реакцій учасників/-ць (як їм було, що відчували у певних моментах);
- обговорення того, як вони застосовували свої теоретичні знання на практиці під час симуляційної вправи;
- представлення командою результатів виконання завдання (логіка розслідування, ухвалені рішення, використані ресурси, подальші слідчі (розшукові) дії в рамках досудового розслідування);
- визначення складних або суперечливих ситуацій, що виникли, та обговорення можливих алгоритмів дій у реальних умовах.

Запропонуйте учасникам/-цям поділитися своїми спостереженнями та враженнями, використовуючи такі *орієнтовні запитання*:

- Що вдалося найкраще?
- Що викликало труднощі або сумніви?
- Які почуття чи емоції виникли під час взаємодії з конфліктною, травмованою або агресивною особою, а також у ситуаціях провокацій?
- Чого, на їхню думку, не вистачило під час вправи?
- Що вони зробили б інакше, якби мали змогу повторити ситуацію?
- Які навички чи знання хотіли б удосконалити?
- Який головний урок або висновок вони винесли з цього досвіду?

Під час обговорення важливо фокусувати увагу не на діях окремих учасників/-ць, а на спільних аспектах роботи команди, колективних висновках і можливостях для розвитку.

Примітка. Під час загального дебрифінгу важливо акцентувати, що дії учасників/-ць у межах симуляційної вправи — це не ізольований епізод, а складова частина Національного механізму взаємодії. Варто обговорити, які подальші кроки очікують постраждалих осіб, хто із суб'єктів взаємодії залучається на наступних етапах, які форми підтримки та допомоги вони можуть отримати від держави й громадського сектору, включно з правовою, медичною, соціальною та психологічною підтримкою, а також набуттям спеціального статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Це дозволяє учасникам/-цям краще усвідомити цілісність підходу до реагування на випадки торгівлі людьми.

2.4.2. НАДАННЯ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

Під час загального дебрифінгу викладачі/-ки та запрошені експерти/-ки діляться своїми спостереженням за результатами проведення симуляційної вправи та надають свій зворотний зв'язок учасникам та учасницям. Зворотній зв'язок має бути конструктивним, конкретним, доброзичливим і спрямованим на поглиблення розуміння опрацьованих компетентностей та розвиток професійних та особистісних навичок учасників/-ць. Зворотній зв'язок пропонується давати за такою схемою:

1. Насамперед викладач/-ка або експерт/-ка відзначає, що було виконано добре, вказує на сильні сторони учасників/-ць, вдало ухвалені рішення та підкреслює досягнення команди.

2. Далі слід переходити до окреслення зон розвитку (не «недоліки» чи «помилки») та обговорити аспекти, які можна вдосконалити. Викладач/-ка або експерт/-ка формулює конкретні рекомендації, орієнтовані на практичне покращення результатів.

3. Завершальним елементом є підкріплення мотивації учасників/-ць, наголошення на їхньому потенціалі, здобутих успіхах і можливостях подальшого професійного та особистісного зростання.

○ *Приклад формулювання: «Ви конструктивно проговорювали план дій та синхронізовано зайшли в приміщення, де відбувався обшук. При цьому зверніть увагу на порядок фіксації вилучених доказів та контроль підозрюваних під час проведення обшуку. Я впевнений/-а, що наступного разу ви зробите це ще краще, адже тут ви в безпечних умовах отримали цей досвід, і після додаткового вивчення процедур вилучення цифрових доказів, особливостей їх документування, а також тактики проведення обшуку з дотриманням процесуальних норм зможете отримати кращий результат».*

Симуляційна вправа має завершуватися не лише підбиттям підсумків, а й відзначенням досягнень учасників/учасниць. Вручення сертифікатів (у разі наявності) про проходження вправи, а також короткі слова підтримки та визнання сприяють формуванню позитивного враження, зміцнюють впевненість у власних силах і мотивують до подальшої участі у подібних заходах.

2.4.3. ОЦІНЮВАННЯ ДІЙ УЧАСНИКІВ/-ЦЬ

Оцінювання дій учасників/-ць має здійснюватися за попередньо погодженими критеріями, розробленими відповідно до цілей симуляційної вправи. Це забезпечує прозорість і об'єктивність процесу. Викладач/-ка або тренер/-ка готує перелік критеріїв оцінювання (форми оцінювання) як для себе, так і для експертів/-ок, які спостерігають за проведенням симуляції. Перелік критеріїв визначається залежно від теми вправи та навичок, які відпрацьовуються.

Критерії можна згрупувати за такими напрямками, як-от:

- алгоритм дій учасників/-ць (англ. hard skills);
- знання нормативно-правових актів;
- дотримання прав потерпілих/постраждалих;
- рівень внутрішньої комунікації у кризових ситуаціях (англ. soft skills);
- командна взаємодія та лідерські якості;
- стресостійкість і здатність до емоційної саморегуляції.

Форму оцінювання слів заповнювати, використовуючи варіанти відповідей «так / ні», «так / частково / ні» або шкалу оцінювання від 1 до 5. У формі також є окрема колонка для фіксації коментарів і зауважень. Приклад форми оцінювання див. Додаток В.

2.4.4. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ ТА НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ\ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Після завершення симуляційної вправи (або серії вправ) важливо не лише оцінити дії учасників/-ць, а й провести глибокий аналіз отриманих результатів.

Такий аналіз має на меті:

1. виявити сильні сторони вправи (чіткість сценарію, відповідність завдань професійним стандартам, інтеграцію міждисциплінарних і етичних компонентів);
2. визначити недоліки або труднощі, які виникли під час реалізації (наприклад, складність інструкцій, невідповідну тривалість, технічні обмеження, неузгодженість ролей);
3. отримати зворотний зв'язок від усіх залучених учасників/-ць, включно з акторами/-ками та експертами/-ками;
4. зібрати та систематизувати пропозиції щодо покращення сценарію, організації заходу, локацій, інструментів оцінювання та методів супроводу учасників/-ць під час і після вправи;
5. на основі отриманих даних удосконалити подальші симуляційні вправи, адаптувавши їх до специфіки освітнього процесу та особливостей цільової аудиторії;
6. оцінити досягнення визначених цілей симуляції — як у частині розвитку «soft skills» (комунікація, етика, емпатія), так і в частині удосконалення «hard skills» (процесуальні дії, фіксація доказів, алгоритми розслідування).

Рекомендації:

- Готуйте короткі звіти за результатами проведених симуляцій для внутрішнього використання.
- У разі повторюваних труднощів, які виникатимуть в учасників/-ць, перегляньте навчальні матеріали або методiku викладання теоретичних модулів, додавши акценти на проблемні аспекти.
- За потреби адаптуйте сценарії для наступних груп – наприклад, ускладніть кейси, розширте тематику (інші форми торгівлі людьми), змініть локації чи інструментарій, скорегуйте кількість груп або тривалість.
- За можливості отримайте консультацію від експертів/-ок із розробки та проведення симуляційних вправ.
- Включайте виявлені «зони росту» у плани подальших занять і симуляцій, поступово підвищуючи рівень підготовки курсантів/-ок.

Таким чином, аналіз результатів є ключовим елементом зворотного зв'язку, який забезпечує постійне вдосконалення якості симуляційного навчання, його відповідність професійним реаліям та освітнім потребам курсантів/-ок.

РОЗДІЛ 3

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

РОЗДІЛ 3. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Під час організації та проведення симуляційних вправ надзвичайно важливо дотримуватися принципів етичної поведінки та створювати умови, що гарантують психологічну безпеку учасників і учасниць. Це особливо актуально в освітньому процесі, який стосується тематики торгівлі людьми та взаємодії з потерпілими, адже існує високий ризик їхньої повторної травматизації, а також вікарної травматизації самих учасників/-ць навчання.

3.1. ДОБРОВІЛЬНІСТЬ УЧАСТІ Й ДОТРИМАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ

Участь у симуляційних вправах має бути добровільною.

Перед початком проведення необхідно поінформувати:

- учасників/-ць про мету вправи, її тривалість, умови участі та можливі емоційні навантаження;
- про право учасників/-ць відмовитися або зупинити участь у будь-який момент без жодних негативних наслідків;
- про забезпечення конфіденційності;
- про можливість отримати консультацію до або після участі в симуляційній вправі.

Необхідно суворо дотримуватися принципу конфіденційності. Усе, що учасники/-ці висловлюють або демонструють під час вправи, не повинно виходити за межі навчальної групи із зазначенням персональної інформації. Такі матеріали можуть використовуватись лише в узагальненому вигляді з метою вдосконалення подальших симуляційних вправ та/або освітнього процесу.

На практиці рекомендується узгодити правила роботи усно або письмово (наприклад, на фліпчарті), у яких визначено принципи конфіденційності та поваги до особистісних і професійних якостей усіх учасників/-ць симуляційної вправи.

3.2. УНИКНЕННЯ РЕТРАВМАТИЗАЦІЇ ВРАЗЛИВИХ УЧАСНИКІВ/-ЦЬ

Деякі теми, сцени чи ролі можуть виявитися тригерними для окремих учасників/-ць симуляційної вправи.

Рекомендації:

- На етапі відбору осіб для виконання ролей акторів/-ок доцільно відверто обговорити, чи є серед кандидатів/-ок ті, хто має травматичний досвід.
- Перед початком практичної частини вправи чітко наголосіть, що кожен/-на має право сказати «СТОП», вийти з ролі або повністю відмовитися від участі.
- Проведіть короткий інструктаж щодо можливих реакцій організму на травму (тремтіння, відчуття нереальності, слабкість у ногах, провали в пам'яті, сильні емоційні коливання, нестача повітря, прискорене серцебиття, пітливість). Поясніть, що це нормальні фізіологічні реакції на стрес.
- Поясніть, як можна надати першу психологічну допомогу собі або людині поруч під час сильного стресу.

Ці рекомендації стосуються як акторів/-ок, так і учасників/-ць вправи. Підготуйте базові алгоритми самодопомоги: дихальні вправи, техніки заземлення («Що ви зараз бачите?», «Які кольори?», «Що чуєте?»).

3.3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

Для учасників/-ць:

Під час симуляційної вправи варто забезпечити психологічний супровід або мати на місці фахівця/-чиню, який/яка зможе надати першу психологічну допомогу у випадку емоційного зриву чи гострої стресової реакції.

- За домовленістю вся група або конкретний учасник/-ця має право сказати «СТОП», після чого дія негайно припиняється, або окрема особа може покинути локацію.
- Викладач/-ка (тренер/-ка) одразу переключає увагу групи на дихальні вправи, коротку релаксацію, стабілізацію емоційного стану.

Після інтенсивних сцен рекомендовано проводити короткі вправи на відновлення: легка руханка, дихальні вправи, техніки заземлення через п'ять органів відчуття, повернення у стан «тут і зараз».

Для акторів/-ок:

Обов'язковою складовою є виведення акторів/-ок із ролі, тобто відокремлення власної особистості від сценічного образу. Після інтенсивної симуляційної вправи актори/-ки, які виконували ролі потерпілих, постраждалих чи підозрюваних, можуть залишатися в емоційному стані, необхідному для виконання ролі — це явище називається «залишкове проживання ролі» (англ. post-role residue). Якщо не провести спеціальну процедуру «виведення з ролі», це може спричинити емоційну перевтому, підвищену тривожність або затримку негативних переживань.

Виведення з ролі відбувається за таким алгоритмом:

1. Усвідомлення ролі

Попросіть акторів/-ок коротко проговорити:

- кого вони щойно грали;
- які основні почуття чи мотиви були у персонажа.

Це допомагає винести роль назовні та розділити власне «Я» і сценічний образ.

Приклад: «Я грав агресивного вербувальника. Це була роль людини, яка маніпулює страхом. У цій ролі я відчував напругу й жорстокість».

2. «Скидання» ролі

- Запропонуйте символічно «зняти» роль, ніби знімаєте елемент одягу чи реквізит, що її уособлював.
- Виконайте легке струшування рук і ніг — «стряхнути роль».
- Запропонуйте вголос сказати: «Я виходжу з ролі».

3. Повернення до власного стану

- Проведіть коротку дихальну вправу («4 секунди вдих — 4 секунди видих»).
- Викладач/-ка наголошує, що роль завершено, і актор/-ка повертається до власної ідентичності.

Приклад: «Ти більше не Ігор, ти зараз Олег (справжнє ім'я актора/-ки)». Уся процедура займає 3–5 хвилин.

4. Заземлення та розрядка

Попросіть акторів/-ок оглянути кімнату, назвати п'ять предметів певного кольору чи три звуки, які вони зараз чують. Це техніки заземлення, що допомагають повернутися у реальність «тут і зараз».

Викладач/-ка або тренер/-ка має подякувати за професіоналізм і внесок у навчання групи.

Фрази, які можуть бути корисними:

- «Дякую за цю роль. Залишмо її тут, у цьому кабінеті, а ви поверніться до себе».
- «Зробімо разом вдих і видих, відчуйте під ногами підлогу, — ви вже тут, і все це було лише частиною вправи».
- «Ця роль була важливою для навчання, але ви — це ви, зі своїми ресурсами й силою».

Не залишайте акторів/-ок без дебрифінгу. Навіть якщо вони здаються спокійними, приділіть час для короткого обговорення. Звертайте увагу на ознаки дистресу: відсутній погляд, скута міміка, небажання говорити. Запропонуйте коротку індивідуальну розмову або перепочинок.

РОЗДІЛ 4

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ СИМУЛЯЦІЙНИХ ВПРАВ

РОЗДІЛ 4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ СИМУЛЯЦІЙНИХ ВПРАВ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Цей розділ містить практичні поради щодо впровадження симуляційних вправ у систему підготовки фахівців/-чинь правоохоронної сфери. У ньому розглядаються можливі формати інтеграції симуляцій у навчальні плани, поєднання з лекційними та практичними заняттями, а також умови, необхідні для ефективної організації такого навчання. Розділ пропонує орієнтири для викладачів/-ок, методистів і керівників/-ць освітніх програм щодо адаптації симуляційного підходу відповідно до рівня підготовки слухачів/-ок, цілей курсу та наявних ресурсів навчального закладу.

4.1. ВКЛЮЧЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНИХ ВПРАВ ДО НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ І ПРОГРАМ

Симуляційні вправи є ефективною формою практикоорієнтованого навчання, яка забезпечує наближення освітнього процесу до реальних умов професійної діяльності. В умовах реформування освіти в системі МВС, орієнтованої на компетентнісний підхід, симуляційні вправи мають бути інтегровані до навчальних планів як обов'язковий компонент формування практичних навичок майбутніх поліцейських — слідчих, оперативних працівників та інших фахівців/-чинь.

Для цього пропонуємо такий алгоритм дій:

- визначити навчальні дисципліни, до яких можна інтегрувати симуляційні вправи;
- проаналізувати кадровий, матеріальний та методичний ресурси (викладачів/-ок, навчальні полігони, технічні засоби, акторів/-ок тощо);
- вивчити досвід партнерських структур (тренінги та симуляційні вправи ОБСЄ та МОМ);
- оновити методичне забезпечення (навчальні програми, робочі програми, плани проведення семінарських і практичних занять, методичні рекомендації для викладачів/-ок і здобувачів/-ок освіти), включити модулі з симуляційними компонентами — наприклад, симуляцію інтерв'ювання неповнолітньої особи, обшуку приміщення чи автомобіля, огляду місця події, комп'ютерної техніки, пред'явлення для впізнання, розслідування злочину торгівлі людьми;

- створити міждисциплінарний модуль, що завершується повноформатною симуляцією;
- визначити форми контролю: оцінювання результатів симуляційної вправи як частини підсумкового тестування, заліку, іспиту або захисту практики;
- внести зміни до навчальних планів через рішення Вченої ради університету, науково-методичної ради, а за потреби — затвердити їх у МВС/МОН;
- проводити онлайн-зустрічі викладачів/-ок (тренерів/-ок) і представників/-ць закладів вищої освіти МВС для презентації кейсів, обміну досвідом і спільної оцінки ефективності форматів симуляцій;
- створити внутрішню платформу (на базі відомчого ресурсу або Moodle) для зберігання адаптованих сценаріїв і рекомендацій.
- створити реєстр викладачів-тренерів, які пройшли навчання (ToT) з підготовки та проведення симуляційних вправ з протидії торгівлі людьми.

Інтеграція симуляційних вправ у навчальні плани системи МВС має здійснюватися на основі сучасних стандартів освіти, бути системною, стратегічною та спрямованою на підготовку фахівців/-чинь, здатних ефективно реагувати на складні й делікатні ситуації, пов'язані з торгівлею людьми. Це підвищує якість освітнього процесу та сприяє формуванню ключових професійних компетентностей відповідно до вимог реальної правоохоронної практики.

■ 4.2. ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ/-ОЧ (ТРЕНЕРІВ/-ОК) СИМУЛЯЦІЙНИХ ВПРАВ

Впровадження симуляційного навчання у вищих навчальних закладах МВС вимагає не лише методичного оновлення програм, а й трансформації ролі викладача/-ки. Із лекторів вони мають стати фасилітаторами, модераторами та менторами.

Викладач/-ка (тренер/-ка) симуляційних вправ повинен/-на:

- володіти теоретичними знаннями з дисципліни;
- уміти розробляти та адаптовувати симуляційні сценарії;
- організовувати динамічне навчання у форматі «навчання через досвід» (англ. learning by doing);
- створювати безпечне навчальне середовище та умови, максимально наближені до реальних;

- координувати дії учасників/-ць, чітко розподіляти ролі, забезпечувати логіку подій;
- проводити ефективний зворотний зв'язок і дебрифінг;
- оцінювати не лише знання, а й професійні та поведінкові компетентності — рішучість, етичність, комунікаційні навички, дотримання процедур;
- володіти навичками кризової комунікації та психологічної підтримки;
- використовувати сучасні технічні засоби під час проведення вправ.

Інтеграція симуляційних вправ в освітній процес закладів вищої освіти МВС є важливим кроком до формування сучасної моделі професійної підготовки правоохоронців. Вона поєднує теоретичні знання з практичними навичками, сприяє розвитку критичного мислення, командної взаємодії, етичної чутливості та готовності діяти в умовах невизначеності. Системне впровадження симуляційних методів забезпечить підготовку фахівців, здатних ефективно реагувати на складні виклики у сфері протидії торгівлі людьми та захищати права людини в умовах сучасного безпекового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Commission. EU Strategy on Combatting Trafficking in Human Beings (2021-2025) [Електронний ресурс] / European Commission. – 2021. – Режим доступу: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime/together-against-trafficking-human-beings/eu-strategy-combatting-trafficking-human-beings-2021-2025_en (дата звернення 04.11.2025).
2. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). Operational Training Needs Analysis – Trafficking in Human Beings [Електронний ресурс] / European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). – 2024. – Режим доступу: https://www.cepol.europa.eu/api/assets/media/downloads/2025/CEPOL-Operational-Training-Needs-Analysis-on-Trafficking-in-Human-Beings_1.pdf (дата звернення 04.11.2025).
3. Office of the OSCE Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. Practical Handbook on How to Conduct Simulation-based Training Exercises to Combat Human Trafficking [Електронний ресурс] / Office of the OSCE Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. – 2019. – Режим доступу: <https://www.osce.org/secretariat/413510> (дата звернення 04.11.2025).
4. Кабінет Міністрів України. Постанова від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – 2015. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1187-2015-%Do%BF> (дата звернення 04.11.2025).
5. Міністерство внутрішніх справ України. Наказ від 25 листопада 2016 р. № 1252 «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 лютого 2017 р. № 165) [Електронний ресурс] / Міністерство внутрішніх справ України. – 2017. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS675> (дата звернення 17.11.2025).

6. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 28 травня 2024 р. № 769 «Про внесення змін до стандарту вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2024. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/28.05.2024/262-Pravookhor.Diyaln-bak.769.Vid.28.05.24.pdf> (дата звернення 04.11.2025).
7. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 7 листопада 2024 р. № 1592 «Про затвердження державного освітнього стандарту з професії «Поліцейський (за спеціалізаціями)»» [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2024. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-osvitnoho-standartu-z-profesii-politseiskyi-za-spetsializatsiiamy> (дата звернення 04.11.2025).
8. Національна поліція України. Наказ від 28 червня 2024 р. № 724 «Про затвердження професійного стандарту «Слідчий (поліція)»» [Електронний ресурс] / Національна поліція України. – 2024. – Режим доступу: <https://npu.gov.ua/acts/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-slidchyi-politsiia> (дата звернення 04.11.2025).

ДОДАТОК А. ЗРАЗКИ ВВІДНИХ ДЛЯ КОМАНД (КЕЙСИ)

КЕЙС «СРД ОБШУК»

Співробітники/-ці міграційної поліції оперативним шляхом встановили, що особи:

ФРАНИК Ігор Іванович, уродженець та житель м. Івано-Франківськ, українець, громадянин України, із вищою-економічною освітою, приватний підприємець, неодружений, раніше судимий, 01.02.1987 р.н;

ГУЦУЛ Юрій Іванович, уродженець та житель м. Ужгород, українець, громадянин України, із середньою-спеціальною освітою, приватний підприємець, одружений, має на утриманні малолітню дитину та батьків похилого віку, раніше судимий, 02.03.1988 р.н;

КАРПІ Василь Іванович, уродженець та житель м. Івано-Франківськ, українець, громадянин України, із середньою-спеціальною освітою, не працює, неодружений, раніше судимий, 03.04.1989 р.н,

за попередньою змовою, маючи на меті здійснення торгівлі людьми, об'єктом якої є людина, а також вербування та переміщення, вчинені з метою сексуальної експлуатації, і втягнення осіб в заняття проституцією та створення контенту у вебкам-студії з подальшим розповсюдженням на підконтрольних веб-ресурсах, спланували наперед свої злочинні дії, умисно, повторно, із корисливих спонукань, з метою незаконного збагачення. У період з травня 2023 року вони створили стійку організовану злочинну групу (ОЗГ), розробивши спільний план діяльності цієї ОЗГ, який полягав у підшукуванні на території України молодих дівчат, які перебувають в уразливому стані, для їх вербування з метою сексуальної експлуатації в закритих клубах та створенні контенту у вебкам-студії з подальшим розповсюдженням на підконтрольних веб-ресурсах, де дівчата повинні були надавати чоловікам сексуальні послуги, за що члени організованої злочинної групи мали отримувати незаконні прибутки.

На етапі досудового розслідування було встановлено місце розташування веб-студії, де дівчат примусово змушують надавати сексуальні послуги.

10 вересня 2025 року слідчий за погодженням із прокурором звернувся з клопотанням до судді міського суду м. Сколе про проведення обшуку за адресою: Львівська обл., Сколівський р-н., с. Волосянка, вул. Б. Хмельницького, буд. № 1, подане клопотання суддя задовольнив.

Слідчий отримав ухвалу слідчого-судді на проведення обшуку за вказаною адресою.

КЕЙС «СРД ІНТЕРВ'ЮВАННЯ/ДОПИТ НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ»

11 вересня 2025 року до чергової частини Сколівського відділку поліції ГУНП у Львівській області звернулась громадянка КАЛУШ Марія Петрівна, 05.05.2011 р.н., зареєстрована в м. Херсон за вул. Городоцька, буд. № 22, кв. 5, яка повідомила, що її обманули, запропонували роботу офіціанткою, створили умови боргової кабали, забрали ID-картку, утримували силоміць на території закритого клубу типу стрип-бару, вчиняли фізичне, психологічне насильство і змушували надавати сексуальні послуги та знімали все на камеру.

КЕЙС «СРД ОГЛЯД ПРЕДМЕТІВ ТА ПОШУК ІНФОРМАЦІЇ

Оперативним шляхом встановлено, що особи:

ФРАНИК Ігор Іванович, уродженець та житель м. Івано-Франківськ, українець, громадянин України, із вищою-економічною освітою, приватний підприємець, неодружений, раніше судимий, 01.02.1987 р.н;

ГУЦУЛ Юрій Іванович, уродженець та житель м. Ужгород, українець, громадянин України, із середньою-спеціальною освітою, приватний підприємець, одружений, має на утриманні малолітню дитину та батьків похилого віку, раніше судимий, 02.03.1988 р.н;

КАРП Василь Іванович, уродженець та житель м. Івано-Франківськ, українець, громадянин України, із середньою-спеціальною освітою, не працює, неодружений, раніше судимий, 03.04.1989 р.н,

за попередньою змовою, маючи на меті здійснення торгівлі людьми, об'єктом якої є людина, а також вербування та переміщення, вчинені з метою сексуальної експлуатації, і втягнення осіб в заняття проституцією та створення контенту у вебкам-студії з подальшим розповсюдженням на підконтрольних веб-ресурсах, спланували наперед свої злочинні дії, умисно, повторно, із корисливих спонукань, з метою незаконного збагачення. У період з травня 2023 року вони створили стійку організовану злочинну групу (ОЗГ), розробивши спільний план діяльності цієї ОЗГ, який полягав у підшукуванні на території України молодих дівчат, які перебувають в уразливому стані, для їх вербування з метою сексуальної експлуатації в закритих клубах та створенні контенту у вебкам-студії з подальшим розповсюдженням на підконтрольних веб-ресурсах, де дівчата повинні були надавати чоловікам сексуальні послуги, за що члени організованої злочинної групи мали отримувати незаконні прибутки.

ДОДАТОК Б.

ПРИКЛАДИ РОЛЕЙ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ УЧАСНИКІВ/-

№	ВИД СРД	РОЛІ ДЛЯ УЧАСНИКІВ/-ЦЬ	ЗАВДАННЯ ТА МАТЕРІАЛИ ДО ОЦІНКИ
1.	Обшук	• слідчий • 2 понятих • 2 оперативних працівника/-ці • психолог/-иня • 2 спеціаліста/-ки-криміналіста	• протокол СРД та додатки до нього • вилучені речові докази (за наявності) • носії інформації з фіксацією ходу проведення СРД (за наявності)
2.	Інтерв'ювання/ допит неповнолітньої особи	• слідчий • законний/-а представник/-ця • психолог/-иня	• план допиту (перелік запитань) • протокол СРД та додатки до нього • носії інформації з фіксацією ходу проведення СРД (за наявності)
3.	Огляд предметів та пошук інформації за допомогою OSINT	• 4 слідчих • 4 оперативних працівника/-ці	• протокол СРД та додатки до нього • носії інформації з фіксацією ходу проведення СРД (за наявності)

ДОДАТОК В.

ФОРМА ОЦІНЮВАННЯ ДІЙ УЧАСНИКІВ/-ЦЬ

КРИТЕРІЙ	ТАК	ЧАСТКОВО	НІ	КОМЕНТАР
Чітке розподілення ролей у команді				
Обґрунтованість, логічність і своєчасність ухвалених рішень				
Демонструють повне знання нормативно правової бази				
Учасники/-ці вміють проводити спільний				
Усі дії учасників/-ць спрямовані на те, щоб уникнути можливої повторної віктимізації ПТЛ				
Передбачувані та виявлені ПТЛ негайно виводяться з небезпечної ситуації				
Забезпечується негайний доступ потерпілих до необхідної допомоги				
Надання допомоги враховує гендерні аспекти та орієнтоване на передбачувані та виявлені індивідуальні потреби ПТЛ				
Принцип конфіденційності дотримується на всіх етапах				
Усі заходи щодо дітей ПТЛ вживаються з урахуванням найкращих інтересів дитини				
Уміння зберігати спокій, діяти зібрано в умовах тиску або невизначеності				
Креативність та ініціативність — здатність пропонувати нові підходи, шукати рішення та проявляти активність				
Учасники/-ці вміють скласти необхідну документацію після закінчення роботи				

ДОДАТОК Г. ШАБЛОН ПРОГРАМИ ВПРАВИ

ПРОГРАМА СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ з розслідування злочинів торгівлі людьми

Учасники/-ці:	
Мета симуляційної вправи:	
Завдання:	
Запрошені експерти/-ки:	
Місце проведення:	
Дата:	

Час	Тема
Вступна частина	
	Вступ. Мета та завдання вправи. Знайомство. Очікування учасників/-ць
	Поняття торгівлі людьми. Законодавство у сфері протидії торгівлі людьми
	Особливості розслідування злочинів торгівлі людьми
	Практична складова проведення обшуку
	Використання ІТ-технологій під час розслідування злочинів торгівлі людьми
	Тактика проведення допиту/інтерв'ювання неповнолітніх осіб, які потерпіли від торгівлі
	Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі
Основна частина	
	Формування команд. Правила проведення симуляційної вправи.
	Етап симуляційної вправи I (кейс «СРД Обшук»)
	Етап симуляційної вправи II (кейс «СРД Інтерв'ювання/допит неповнолітньої особи»)
	Етап симуляційної вправи III (кейс «СРД Огляд предметів та пошук інформації за допомогою OSINT»)
Аналіз результатів та зворотній зв'язок	
	Презентації команд: результати проведених слідчо-розшукових дій; подальший план
	Загальний зворотній зв'язок всіх діювих осіб
	Підведення підсумків

ДОДАТОК Д.

ЧЕК-ЛИСТ ІЗ ПЛАНУВАННЯ ТА ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

	Дата та відмітка про виконання	Відповідальна особа
ЕТАП I – ПЛАНУВАННЯ		
Цілі та аудиторія:		
Сформована назва		
Визначено мету, цілі та завдання		
Визначено цільову аудиторію		
Сценарій і тема:		
Визначено тему		
Обрано формат вправи		
Сформовано орієнтовну програму та навчальний сценарій		
Дійові особи:		
Визначено викладачів/-ок-тренерів/-ок		
Запрошено експертів/-ок-практиків		
Визначено спікерів для теоретичного блоку		
Призначено учасників/-ць		
Підібрано акторів/-ок		
Залучено спостерігачів/-ок		

Локації та матеріальна база:

Відібрано локації		
Перевірено наявність необхідної матеріально- технічної бази та реквізиту		

ЕТАП II – ПІДГОТОВКА ДО ПРОВЕДЕННЯ**Сценарій:**

Розроблено кейси для локацій		
Остаточного сформовано програму та навчальний сценарій		
Сформовано правила симуляційної вправи		

Склад дійових осіб:

Остаточного сформовано склад викладачів/-ок, закріплено за локаціями та розподілено обов'язки		
Остаточного сформовано склад учасників/-ць та повідомлено дату і час вправи		
Остаточного сформовано склад акторів/-ок		
Остаточного сформовано склад експертів/-ок		
Остаточного сформовано склад спостерігачів/-ок		

Локації та забезпечення:

Підготовлено локації та необхідний реквізит		
Перевірено наявність та справність технічних засоби фіксації (якщо передбачено)		

Підготовка акторів/-ок:

Створено профілі персонажів		
Розподілено ролі, проведено інструктажі		
Підготовлено реквізити для акторів/-ок (одяг, особисті речі, документи тощо)		

Оцінювання:

Розроблено форми оцінювання для викладачів/-ок та експертів/-ок		
---	--	--

Безпека:

Наявність засобів першої допомоги		
Призначено психолога/-иню для підтримки учасників/-ць та акторів/-ок (за необхідності)		

ДОДАТОК Е.

ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

1. У симуляційній вправі беруть участь усі члени/-кині команди. Усі учасники/-ці вправи заохочуються до активної участі та ініціативності — це допоможе досягти глибшого занурення та розвитку професійних навичок.
2. Команда формується випадковим чином, і обирається назва команди.
3. Члени/-кині команди мають самостійно зі свого числа обрати капітана/-ку, який/яка буде розподіляти обов'язки між ними та представляти її.
4. Вибір варіанту вправи (із якого кейсу розпочинає команда) відбувається шляхом жеребкування, під час якого капітани/-ки команд у визначеній ними послідовності самостійно витягують наосліп картку з номером варіанту, де зазначено послідовність проведення слідчої (розшукової) дії, назва кейсу та матеріали, які подаються до оцінки викладачам/-чкам-тренерам/-кам.
5. За номером варіанту вправи перед початком капітан/-ка команди отримує фабулу, за якою команді необхідно провести слідчу (розшукову) дію, скласти протокол проведеної слідчої (розшукової) дії тощо.
6. Для учасників/-ць проводиться інструктаж із питань безпеки та етичної взаємодії (недопущення застосування надмірної фізичної сили тощо).
7. Залежно від формату проведення стимуляційної вправи викладач/-ка визначає таймінг етапів підготовки та проведення стимуляційної вправи.
8. Оцінка дій команд здійснюється викладачем/-кою за результатами проходження кожного етапу окремо.
9. Заборонено під час симуляційної вправи користуватися гаджетами, допоміжною літературою, обмінюватися інформацією з учасникам/-цями інших команд.
10. Під час комунікації в межах вправи слід користуватися офіційною, професійно вивіреною термінологією відповідно до теми протидії торгівлі людьми.
11. Кожен/-на учасник/-ця має право тимчасово вийти з вправи або обговорення, якщо відчуває емоційне напруження чи інші складнощі, без потреби пояснювати причину.
12. Під час рефлексій та обговорень учасники/-ці використовують формат «Я-висловлювань» («Я відчув», «Мені здалося», «Я вважаю»), уникаючи оцінювання, узагальнення чи критики інших.

ДОДАТОК Ж.

ПРИКЛАД ПРОФІЛЮ ПЕРСОНАЖА

Сковорода Єлизавета Андріївна

ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД:

- Одягається яскраво, має яскравий макіяж, великі прикраси
- У кишені паспорт

ІСТОРІЯ:

Сковорода Єлизавета Андріївна, 06.06.1995 р.н. (30 років), освіта середньо-спеціальна. Народилася в м. Житомир, але вже більше 10 років проживає в м. Чарівне. Єлизавета раніше займалася проституцією, декілька разів притягувалась до відповідальності, судима за ст. 303 ККУ за сутенерство. Дружина Козак Ігора Андрійовича, водія-охоронця. Має двох неповнолітніх дітей, 2013 та 2016 р.н., наразі проживають з бабусею в Чехії.

Єлизавета та Ігор познайомилися і одружились у 2019 році. Згодом домовились з ним про те, що вони можуть вербувати жінок та використовувати їх з метою сексуальної експлуатації. Підбирати дівчат їм допомагали вербувальники в різних містах, які отримували за це винагороду по 500 доларів США за кожен. Ігор відповідав за перевезення та охорону дівчат та за кошти, які передають за сексуальні послуги, що надають за дівчат.

Єлизавета в мережі інтернет розміщувала оголошення з вакансіями працівниць барбершопу. Із кандидатками Єлизавета спілкувалася телефоном, детально розпитуючи про сім'ю, родичів тощо. Після спілкування Єлизавета за номером відшукувала максимум інформації про дівчат в інтернеті, розглядала фото в соціальних мережах. Якщо кандидатка підходила за зовнішністю та іншими параметрами, її запрошували на роботу у м. Чарівне та обіцяли заробітну плату від 15 000 грн.

На початках проживання в гуртожитку було за рахунок роботодавця, графік роботи – 2 робочих, 2 вихідні дні з 10:00 до 19:00. Дівчатам, які виявляють бажання навчатися перукарській справі, обіцяли можливість безкоштовного навчання та стажування в барбершопі. Відібраним кандидаткам надсилали привабливі фото з гуртожитку та барбершопу, також посилення в мережі Instagram на навчальні курси, які проводять «майстри» барбершопу. Дівчата діставалися до міста Чарівного самостійно. На вокзалі дівчат зустрічав Ігор і з того моменту дівчина була під повним контролем.

Спочатку дівчат змушували працювати в барбершопі «Бородаті вуса», (бордель, вул. Жовта, 3), надаючи сексуальні послуги клієнтам. Проживали дівчата в кімнатах над барбершопом, у яких і надавали сексуальні послуги, всім клієнтам, які приїжджали до борделю. Перший раз дівчину пригощали напоєм з наркотичною речовиною, та за допомогою камери, яка була схована в іграшці, знімали процес надання сексуальних послуг. Після чого дівчину починали шантажувати і змушували до надання секс-послуг. Протягом доби це могло бути до 5 разів (особливо з новенькими дівчатами). Харчувалися дівчата два рази на день, іноді під час спілкування з клієнтом, їх змушували вживати алкоголь. Дівчата мали можливість раз на кілька днів, під наглядом Єлизавети, зателефонувати до рідних, щоб повідомити, що в них все добре, аби дівчат не шукали. Згодом, коли дівчина вже набридала клієнтам, починали підшукувати нову, а її виставляли на трасу.

ПОВЕДІНКОВИЙ ПРОФІЛЬ:

Під час обшуку Поліцією:

У момент проникнення Поліції в барбершоп наглядачка Сковорода Єлизавета ховається в шафу. Поліція виявляє Бойко Анастасію, що сидить біля батареї, прикована кайданками. Дівчина не пам'ятає свій вік. Весь час під час обшуку Єлизавета знаходиться в шафі під ковдрами і, не подаючи звуків, тихенько дихає, допоки її не знаходять працівники Поліції. Після того як її знайдуть в шафі, говорить, що дуже злякалася і просто плаче.

Під час обшуку Поліція виявляє грошові кошти, засоби контрацепції для клієнтів, паспорти Ольги та інших дівчат, журнал реєстрації клієнтів, який валяється на підлозі, веб-камеру, сховану в іграшку, за допомогою якої знімали сцени надання секс-послуг та шантажували дівчат.

Коли Поліція зрозуміє, що Єлизавета злочинниця, то затримує її, і вона починає вимагати адвоката.

Під час допиту в Поліції:

Тривалий час відмовляється щось говорити. Просто мовчить похиливши голову. Поліція повідомляє Єлизаветі, що одна з дівчат розповіла, що вона є коханкою Ігоря, і вони збирали кошти та планувати разом покинути м. Чарівне. Також жінка дізнається, що Ігор Козак почав давати свідчення і розповідає, що сексуальна експлуатація дівчат, то є ініціатива дружини, від якої він, із його слів, фінансово залежний. Після спілкування з адвокатом та тривалих роздумів Єлизавета розповідає, як все було.

Поведінка: під час спілкування з поліцією намагається виглядати перелякано, постійно повторює, що поліція її налякала, що вона нічого поганого не зробила, давала дівчатам можливість заробити. Звинувачує свого чоловіка. Намагається викликати у поліцейських співчуття. Коли це не виходить, намагається звабити слідчого. Після невдалих спроб (якщо вони невдалі) розчулити поліцейських, стає агресивною: починає зухвало спілкуватися, поправляти волосся, намагатися вийти з кабінету. Коли її торкаються, каже «не чіпайте жінок, а то буде зле» або «Ви знаєте взагалі, хто Я?».

У підсумку все розповідає.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ:

Базовою рисою є корисливість (користолюбство) – намагання досягти домінування у спосіб незаконного надбання влади.

Корисливі мотиви: орієнтація на «життя, не гірше ніж у інших», вплив співучасників/-ць (чоловіка), страх самотності; намагання до лідерства, популярності, самовиразу, актуалізовані ситуацією амбіції.

Провідна потреба: жага влади, успіху, високого рівня матеріальних домагань; бажання самоствердження та визнання оточенням; жага надмірного володіння матеріальними благами.

Самооцінка неадекватна, завищена, високий рівень домагань.

Рівень інтелекту: середній

Поведінка: здійснення переконливого, психологічно витонченого впливу на постраждалих на етапі вербування. Добре знає психологію і намагається використати такі людські риси, як довірливість, безпосередність і наївність, прагнення до швидкого збагачення за мінімальних зусиль тощо. Традиційно вдається до зловживання довірою. При супротиві може бути досить агресивною із людьми, яких вважає слабшими за себе. При зустрічі більш сильної або статусної особи, починає підлещуватися і лебезити.

Темперамент холеричний, рухливий тип нервової системи, висока адаптивність поведінки, артистизм і активне фантазування, обережність і передбачливість, комунікабельність

Провідні цінності: задоволення – створювати і приносити задоволення собі; влада – впливати або мати владу над іншими; сексуальність – яскраво виражати свою сексуальність.

ДОДАТОК 3.

ШАБЛОН СЦЕНАРІЮ

СЦЕНАРІЙ СИМУЛЯЦІЙНОЇ ВПРАВИ

ТЕМА:

РОЗПОДІЛ РОЛЕЙ (викладачі/-ки, експерти/-ки, спостерігачі/-ки та ін.)			
Локація	ПІБ викладача/-ки	ПІБ експерта/-ки	ПІБ спостерігача/-чки
Локація 1	<i>*вказати дані закріпленого за локацією викладача/-ки</i>	<i>*вказати дані закріпленого за локацією експерта/-ки</i>	<i>*вказати дані закріпленого за локацією спостерігача/-чки</i>
Локація 2			
Локація 3			

ПРОФІЛІ ПЕРСОНАЖІВ	
ЗЛОЧИНЦІ	
ПІБ	Профіль
<i>*вказати дані персонажа</i>	<i>*див. п.п.п. 2.2.2. та Додаток Ж</i>
ПОТЕРПІЛІ	
ПІБ	Профіль

НАЗВА: ДІЯ 1		
ДАТА	ЛОКАЦІЯ	ЧАС
Мета дії	<i>*вказати, яку мету хочуть досягти організатори/-ки в межах цієї дії</i>	
Завдання дії	<i>*перелічити завдання для досягнення мети під час цієї дії</i>	
Ввідна інформація для команди (кейс)	<i>*вказати інформацію, яка надається команді перед дією (зразок у Додатку А)</i>	
ОПИС		
<i>*вказати ключову інформацію про те, що заплановано під час цієї дії (важливі поведінкові прояви акторів/-ок, які провокують певні дії зі сторони учасників/-ць, створення неочікуваних ситуацій, послідовність викладу інформації тощо).</i>		
Дійові особи	Реквізити	
<i>*вказати перелік всіх, хто має бути присутнім під час дії</i>	<i>*вказати перелік необхідного реквізиту як на локації, так і в учасників/-ць</i>	

Програма підтримки ОБСЄ в Україні
Україна, 01054, Київ, вул. Стрілецька, 16
www.osce.org

Підписуйтесь на Проекти ОБСЄ в Україні

[OSCE.Ukraine.Projects](https://www.facebook.com/OSCE.Ukraine.Projects)

[@OSCEProjectsInUkraine](https://www.youtube.com/@OSCEProjectsInUkraine)

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі